

МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

№ 20 (469)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
27 жовтня 2018 року

..... КОНТАКТИ

ТДМУ ПІДПИСАВ УГОДУ ПРО СПІВПРАЦЮ З ВИЩОЮ МЕДИЧНОЮ ШКОЛОЮ У БІЛОСТОКУ (ПОЛЬЩА)

Делегація у складі проректора з наукової роботи, професора Івана Кліща, завідувача центральної наукової лабораторії, керівника відділу міжнародних зв'язків, доцента Наталії Лісничук та асистента кафедри медичної реабілітації Юрія Завіднюка з робочим візитом перебувала у Вищій медичній школі у місті Білосток (Польща).

Під час візиту обговорили умови співпраці з Вищою медичною школою у навчально-методичному та науковому аспектах. Зокрема, польські колеги виявили зацікавленість в обміні досвідом щодо роботи центру симуляційного навчання ТДМУ, а також розвитку академічної мобільності між студентами обох вишів для проход-

ження виробничої практики та проведення літніх шкіл.

З метою розвитку наукової співпраці йшлося про розробку та проведення доклінічного та клінічного дослідження лікарських засобів, зважаючи на те, що Вища медична школа готує спеціалістів з біотехнології та має певні напрацювання у цій галузі.

Перемовини завершилися підписанням угоди про співпрацю між ТДМУ та Вищою медичною школою Білостока.

Делегація також взяла участь у церемонії посвяти першокурсників у студенти. Візит представників ТДМУ відбувся за кошт сторони, яка приймала.

Прес-служба ТДМУ

У НОМЕРІ

Стор. 4-5

ХВОРОБА ЛАЙМА ТА ІНШІ ТРАНСМІСИВНІ ІНФЕКЦІЇ – НЕБЕЗПЕЧНІ Й ПІДСТУПНІ

Актуальним питанням діагностики, лікування та профілактики хвороби Лайма й інших трансмісивних ін-

фекцій на Тернопільщині була присвячена спільна нарада працівників Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, Чортківського державного медичного коледжу, лікарів Чортківської центральної районної лікарні та працівників Чортківського лісгоспу.

ДОЦЕНТ ВАЛЕРІЙ ДІДУХ: «ОСНОВА ЩАСТЯ – ЛЮБОВ І ПРАЦЯ»

Доцент кафедри медичної фізики та лікувальної діагностики ТДМУ, член обласного літоб'єднання при обласній організації НСПУ Валерій Дідух щасливо поєднує талант науковця й педагога з даром поета та краєзнавця. Сьогодні наша розмова – про важливі віхи біографії Валерія Дмитровича, про те, як увійшли в його життя фізика й лірика, про улюблену роботу та людей, які залишили в душі теплі спогади, про родину – його надійну опору, джерело наснаги й сил.

..... СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

Роман ТАРАСЮК – студент 3 курсу медичного факультету.

Стор. 9

ОГОЛОШЕННЯ

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ» ОГОЛОШУЄ КОНКУРС НА ЗАМІЩЕННЯ ВАКАНТНИХ ПОСАД: НА МЕДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ:
– доцента кафедри фармакології з клінічною фармакологією – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук, стаж науково-педагогічної роботи – не менше 4 (чотирьох) років.

НА СТОМАТОЛОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ:
– доцента кафедри дитячої стоматології – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук, стаж науково-педагогічної роботи – не менше 4 (чотирьох) років.

Термін подачі документів – один місяць з дня оголошення.

Звертатися:
46001, м. Тернопіль, майдан Волі, 1, відділ кадрів, тел. 52-14-64.

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ» ОГОЛОШУЄ КОНКУРС НА ВАКАНТНІ МІСЦЯ ЗА ДЕРЖАВНИМ ЗАМОВЛЕННЯМ

на медичному факультеті зі спеціальностями «лікувальна справа» та «медичина» – 3 місця.

Студенти, які навчаються за кошти фізич-

них або юридичних осіб, мають право подати декану факультету:

– заяву на ім'я ректора університету щодо участі в конкурсі із зазначенням мотивації переводу;

– довідку про успішність за період навчання;

– копії документів, що дають право на отримання соці-альних пільг;

– довідку про участь студента в науковому або громадському житті факультету, університету, країни.

До участі в конкурсі не допускають студентів, які порушували правила внутрішнього розпорядку.

Термін подачі документів – два тижні з дня опублікування оголошення.

ЗАХИСНИКАМ УКРАЇНИ ПРИСВЯТИЛИ КОНЦЕРТ

Новий склад Творчого колективу Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського представив зворушливу концертну програму «Я повернуся навесні», присвячену святу Покрови Пресвятої Богородиці та Дню захисника України. Вечір розпочав хор ТДМУ з пісні «Ой, там за лісочком».

Кожен присутній цього вечора у залі відчув, що хотіла сказати у своїх віршованих рядках студентка шостого курсу Тетяна

Іваніцька у власному творі «Молитва за Україну».

Всі виступи пронизували словами й піснями серце, відгукувалися найтеплішими почуттями до тих, хто захищає нині Україну, сльозами котилися обличчям, коли виступаючі вкотре зачіпали тему неймовірних втрат людських життів у борні за незалежність нашої країни.

Справжнім сюрпризом стала невеличка драматична постановка від членів театрального гуртка «Арт-драма». Всі жіночі об-

рази тих, хто чекає на своїх коханих і рідних з фронту, були зіграні надзвичайно зворушливо, тонко й точно передано й біль втрати, й радість повернення.

До створення дійства долучилися Сергій Калмазан, Володимир Серемуля, Світлана Рущинська, Дмитро Журавель, Сергій Лобазов, Ольга Петрова, Ігор Ніштун, Валерія Слободянюк, Ольга Половчук, Інна Мінчук, Світлана Сувалко, Юрій Череватий, Мар'яна Кеца, Анна Українець, Софія Копитчак, Валентин Богомолов.

Ведучими вечора були студенти Олег Кривий та Валентина Пітухова.

Прес-служба ТДМУ

СТАЖУВАЛИСЯ У ЖЕШУВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Викладачі Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського, зокрема, асистенти кафедри функціональної і лабораторної діагностики Іза Мартинюк, Ярослав Панасюк нещодавно пройшли стажування на базі медичної кафедри Жешувського університету та патоморфологічного відділення регіонального клінічного шпиталю №1 міста Жешува.

Вони мали можливість ознайомитися з основними принципами організації та методиками виконання імуноцитохімічного дослідження біоматеріалу при онкологічних захворюваннях.

Впровадження імуноцитохімічних методів обстеження для верифікації онкологічних процесів та підготовки спеціалістів лабораторної діагностики в Тернопільському державному медичному університеті є важливим та актуальним завданням.

Під час стажування викладачі ТДМУ ознайомилися з основними

Мали також можливість детальніше розглянути методику вивчення цитохімічних препаратів, алгоритму їх опису, інтерпретації отриманих даних. Навчилися за допомогою ЦМО діагностувати пухлинні процеси різної локалізації (первинні та джерела метастазування).

**Ярослав ПАНАСЮК,
асистент кафедри
функціональної
і лабораторної діагностики**

РЯТІВНИЦТВО

УВОСЬМЕ ВІДБУВСЯ ОБЛАСНИЙ ЧЕМПІОНАТ БРИГАД ЕКСТРЕНОЇ МЕДДОПОМОГИ

У Тернополі відбувся VIII обласний чемпіонат бригад Е(Ш)МД. Традиційно організаторами цього заходу стали Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, кафедри невідкладної та екстреної медичної допомоги, медицини катастроф та військової медицини Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського.

Загалом на чемпіонат прибуло 14 бригад з Тернопільської області й одна з Тернополя. Перед початком змагань усі учасники мали можливість послухати доповіді під час науково-практичної конференції «Організація та надання екстреної (невідкладної медичної допомоги). Сучасний алгоритм екстреної медичної допомоги постраждалим при ДТП з масовими ураженнями». На ній були розглянуті питання щодо організації медичної допомоги при масових ураженнях, в тому числі проведення медичного сортування потерпілих (доповідач – професор Арсен Гудима). Про порушення ритму серця та його лікування при гострому коронарному синдромі учасникам доповіли професор Микола Швед. Актуальною також була доповідь Юлії Вадзюк (консультант Ініціа-

тиви Angels в Україні) та Ганни Вакарчук (експерт за фахом «неврологія» Чернівецької ДОЗ) на тему «Інсульт: як зберегти час?».

В актовій залі центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф учасників чемпіонату привітав начальник управління охорони здоров'я Тернопільської облдержадміністрації Володимир Богайчук, про ректор з науково-педагогічної та лікувальної роботи, професор Степан Запорожан і директор-головний лікар ЦМД та МК Тернопільської області Михайло Джус.

Після цього відбулися змагання бригад Е(Ш)МД, головні етапи яких були в Старому парку,

на центральному міському стадіоні та в спортивній залі медичного університету. Перший конкурс «Фатальна грушка» поля-

гав у тому, що у 8-річного хлопчика після укусу оси настала швидка форма анафілактичного шоку з набряком Квінке та подальшим розвитком гострої дихальної недостатності аж до зупинки дихання. Завдання команд полягало у швидкій та якісній діагностиці цієї патології, проведенні кисневої й медикаментозної терапії згідно з рекомендаціями відповідного клінічного протоколу, проведення конікопункції (імітація на муляжі).

Під час другого конкурсного завдання «Несподівана знахідка»

треба було вжити кваліфікованих догоспітальних реанімаційних заходів постраждалому з тяжким вогнепальним пораненням у ділянці верхньої третини стегна, ускладненим масивною артеріальною кровотечею.

Місцем третього конкурсного завдання «Палкі вболівальники» був міський стадіон, де учасників змагань очікував випадок ускладненого гіпертензивного кризу з розвитком геморагічного інсульту та втратою притомності 7 балів за шкалою ком Глазго. Судді оцінювали повноту та якість догоспітальної діагностики та надання екстреної медичної допомоги постраждалим з такою патологією на тлі виконання базових положень клінічного протоколу («Мозковий інсульт»).

Четвертий конкурс «Умілі руки» вимагав від учасників продемонструвати практичні навички, які полягали у правильному накладанні артеріального джгута, проведенні плевральної пункції та тампонуванні рани.

У рамках змагань також відбувся комплексний навчальний тренінг «Організація та надання екстреної (невідкладної) медичної допомоги. Організація надання допомоги постраждалим при ДТП з масовим ураженням». Навчання було зорганізоване за

участі Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського, управління охорони здоров'я Тернопільської ОДА, управління ДСНС України у Тернопільській області, головного управління Національної поліції в Тернопільській області, а також центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Тернопільської обласної ради.

Після завершення змагань відбулося підбиття підсумків та урочисте нагородження переможців. В урочистій частині взяли участь начальник управління охорони здоров'я Тернопільської облдержадміністрації Володимир Богайчук, директор-головний лікар ЦМД та МК Тернопільської області Михайло Джус і головний суддя змагань Роман Ляхович.

Перше місце на восьмому обласному чемпіонаті бригад Е(Ш)МД завоювала бригада станції №1 з Тернополя. Другою фінішувала команда зі Зборова, а третьою – команда із Шумська. Жоден з учасників не повернувся додому без нагород. Були визначені переможці у кожному конкурсі з отриманням заохочувальних призів.

Позорантами у цих змаганнях стали студенти наукового гуртка, який діє при кафедрі невідкладної та екстреної медичної допомоги ТДМУ (керівник гуртка – доц. Роман Ляхович).

Інформацію надала кафедра невідкладної та екстреної медичної допомоги ТДМУ

Редактор **Г. ШОТ**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК,
Л. ХМІЛЯР,
М. ВАСИЛЕЧКО**
Комп'ютерний набір і верстка:
Р. ГУМЕНЮК

Адреса редакції:
46001,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. **52-80-09; 43-49-56**
E-mail **hazeta.univer@gmail.com**

Засновник:
ДВНЗ «Тернопільський
державний університет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України»
Індекс **23292**

Видавець:
ДВНЗ «Тернопільський
державний медичний
університет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України»

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво
ТР № 493-93ПР від 24.11.2010,
видане головним
управлінням юстиції у
Тернопільській області

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг – 3,33 друк. арк.
Наклад – 1000 прим.
Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у ДВНЗ
«Тернопільський державний
університет ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України»,
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1.

МЕДИЧНА ТА ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ АКТИВНОГО РОЗВИТКУ

У нашому університеті у широкому колі науковці та лікарі практичної медицини обговорювали перспективи розвитку медичної та фізичної реабілітації на усіх ланках надання медичної допомоги. Провідні фахівці галузі розглядали й питання щодо застосування новітніх методів реабілітації, поділилися досягненнями та останніми новинами відновного лікування. Враженнями щодо роботи всеукраїнської конференції попросила поділитися одного з її організаторів – **завідувача кафедри медичної реабілітації ТДМУ, професора Ігоря МИСУЛУ.**

– **Ігоре Романовичу, що запропонували для обговорення на форумі цього разу, адже це не перша науково-практична конференція з реабілітації, яка відбувається на базі нашого університету?**

– Уже втретє зорганізуємо такий захід у тандемі з фахівцями кафедри фізичної реабілітації, здоров'я людини та фізичного виховання ТДМУ. Хочу зауважи-

Ігор МИСУЛА – завідувач кафедри медичної реабілітації ТДМУ, професор

ти, що прибули провідні фахівці з усіх куточків України, зокрема, з Києва, Ужгорода, Трускавця, Вінниці, Харкова, Запоріжжя. Високими гостями стали голова Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини, головний лікар клінічного санаторію «Жовтень», завідувач кафедри НМАПО імені П.Шупика, професор Олександр Владіміров, президент ВАФК, заступник голови Комітету ВР України з питань охорони здоров'я Ірина Сисоєнко. Особливість цьогорічної конференції в тому, що ми винесли на обговорення принципи для вітчизняної реабілітології питання, зокрема, стратегії й тактики розвитку медичної реабілітації в Україні. Мені приємно констатувати, що наші самоврядні організації – товариства фізіотерапевтів, реабілітологів об'єдналися та єдиним фронтом намагаються розв'язати давно назрілі проблеми. Серед іншого – забезпечити в Україні високу якість надання реабілітаційних послуг її мешканцям, аби цей вид допомоги був ефективний та відповідав міжнародним стандартам.

(Зліва направо): **Олена ГОЖЕНКО (ДП «Український науково-дослідний інститут медицини транспорту МОЗ України»), Ірина СИСОЄНКО – президент ВАФК, заступник голови Комітету ВР України з питань охорони здоров'я, Михайло КОРДА – ректор ТДМУ, професор**

– **Які теми були найбільш затребуваними цього року?**

– Репрезентували чимало цікавих доповідей. Понад тридцять виступів підготували фахівці практичної медицини та науковці університетів. Перше пленарне засідання розпочала президент ВАФК, заступник голови Комітету ВР України з питань охорони здоров'я Ірина Сисоєнко. Її доповідь стосувалася ролі галузевих асоціацій у формуванні системи медичної реабілітації в Україні. Крім того, Ірина Володимирівна акцентувала увагу на створенні потужної системи реабілітації в охороні здоров'я України. Щоправда, зреалізувати це вочевидь непросто, бо через інертність депутатів Верховної Ради наразі не маємо відповідної законодавчої бази. Серед проблемних питань, які вона озвучила, – недосконалість законодавства та відсутність системності в правовому регулюванні реабілітації осіб, які потребують цього виду меддопомоги. Немає також практики кількісного та якісного оцінювання ефективності реабілітаційного процесу. Та й надання реабілітаційних послуг почасти не відповідає очікуваним результатам. Ще у квітні 2016 року задля комплексного розв'язання цих й інших проблем був розроблений та внесений до Верховної Ради законопроект про попередження інвалідності та систему реабілітації в Україні. Але узгодженої позиції в парламенті щодо нагальності розгляду цього законопроекту так і не досягли. Можливо, через те, що уряд надав перевагу в цьому питанні Концепції державної цільової програми з фізичної, медичної, психологічної реабілітації і соціальної та професійної реадaptaції учасників антитерористичної операції на період до 2022 року, яка була схвалена торік розпорядженням Кабінету Міністрів України. Концепція окреслила й нагальні проблеми медичної та фізичної реабілітації, проте жодних реальних дій для її реалізації, як зазначила Ірина Сисоєнко, уряд не здійснив.

Цікавим і змістовним, з погляду важливості законотворчих документів, які для нас є надзвичайно важливими, але законодавчо неврегульованими, був виступ голови Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини, професора Олександра Владіміро-

ва з доволі риторичною назвою: «Реорганізація системи реабілітації в Україні – чи вона є насправді?» Для нас – і науковців, і фахівців-практиків – затвердження на державному рівні нормативної бази не лише відкриває ширші можливості, а й є життєво необхідним. Тому залишається тільки сподіватися, що зусилля цих двох небайдужих людей все-таки привернуть увагу народних обранців.

Чимале зацікавлення викликала доповідь професора Донецького національного медичного університету імені М.Горького Валерія Сокрута. Йшлося, зокрема, про застосування індивідуального підходу в лікуванні та реабілітації пацієнтів. Науковець представив інформацію про важливість та особливості створення вегетативного паспорта пацієнта. Бо, як відомо, в людини від народження переважає тонус симпатичної або парасимпатичної нервової системи. Саме ця особливість і є визначальною у призначенні лікування, застосуванні методів реабілітації. Адже до пацієнта симпатотоніка потрібно застосовувати одні заходи, а до ваготоніка – інші. В цьому й криється успіх лікувального та реабілітаційного процесу.

Великий інтерес викликала доповідь, яку представили фахівці медичного закладу «Міжнародна реабілітаційна клініка Козявкіна».

До слова, наш університет уклав угоду з клінікою професора В.І.Козявкіна в Трускавці щодо проходження виробничої практики студентів ТДМУ на їхніх клінічних базах. Там вони освоюватимуть організацію служби реабілітації, вивчатимуть нові техно-

логії відновного лікування. Саме життя довело, що реабілітаційна система професора Козявкіна ефективно працює, тому наразі ми розпочали роботу щодо наукового обґрунтування з позиції доказової медицини ефективності його методу.

Це один напрям реабілітології, який потрапив у фокус уваги науковців – кардіореабілі-

тація. Цій темі присвятила свою роботу «Економічна ефективність та організаційні аспекти реалізації програм кардіореабілітації згідно з міжнародним досвідом, перспективи розвитку в Україні» група науковців з Вінницького національного медичного університету імені М. Пирогова. Олена Долинна, яка доповідала на конференції, зокрема, визначила основні напрямки кардіореабілітації та запобігання серцево-судинним недугам, базуючись на досвіді інших держав. Серед ефективних засобів профілактики – створення школи пацієнтів при центрах первинної медико-санітарної допомоги, санітарно-просвітницька робота серед мешканців щодо чинників ризику ССЗ і можливостей їх контролю. Активне використання технічних засобів моніторингу основних показників роботи серцево-судинної системи та факторів ризику (годинники й інші гаджети з можливістю запису ЕКГ, крокоміри з додатковими функціями, мобільні додатки), що допоможе забезпечити дистанційний контроль і підтримку пацієнтів. Здійснюється розробка вітчизняних мобільних додатків, створення електронних інформаційних ресурсів, на базі яких проводитимуть телереабілітацію.

– **Які напрацювання продемонстрували тернопільські науковці?**

– В унісон виступу Олени Долинної прозвучала доповідь доцента ТДМУ Лариси Левицької «Особливості кардіореабілітації хворих на інфаркт міокарда із супутньою патологією». Наша ж

кафедра представила роботу, над якою ми працювали впродовж тривалого часу, це – застосування об'ємного пневмопресінгу під час реабілітації хворих з патологією опорно-рухового апарату, яку представила доцент Тетяна Бакалюк. Відомий в Україні тернопільський реабілітолог Людмила Вакулєнко презентувала вихід нової книги «Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії» та провела для учасників форуму майстер-клас.

– **Що особливо зацікавило аудиторію?**

– Хочу зазначити, що всі доповіді були надзвичайно цікавими й що найголовніше – надзвичайно актуальними в світлі останніх подій у галузі охорони здоров'я. Дієву сучасну методику транскраніальної терапії з позиції доказової медицини, яка викликала жваву дискусію, представив Євген Крилов з Одеського клінічного санаторію імені М.Горького. В контексті військових подій на сході України прозвучала доповідь керівника центру психологічного забезпечення підрозділів і рятувальних служб цивільного захисту України Анатолія Сичевського. Доповідач розповів про будні цієї служби та здобутки, а особливо

Олександр ВЛАДІМІРОВ – голова Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини, професор

її важливість у сучасних умовах, зокрема, гібридної війни на українському Донбасі.

– **Які рішення прийняли учасники форуму?**

– Ми внесли до нашої резолюції понад десяток важливих і надзвичайно нагальних пропозицій, аби пришвидшити впровадження нормативних документів у сфері реабілітації. Йдеться й про зміцнення кафедр реабілітації всіх закладів вищої освіти України, впровадження цих питань в робочі програми та інше.

Конференція продемонструвала високий рівень організації, ефективність та потребу в таких щорічних форумах, тож її учасники запропонували щорічно організувати наші професійні форуми саме на базі ТДМУ.

**Лариса ЛУКАШУК,
Микола ВАСИЛЕЧКО (фото)**

ХВОРОБА ЛАЙМА ТА ІНШІ ТРАНСМІСИВНІ ІНФЕКЦІЇ – НЕБЕЗПЕЧНІ Й ПІДСТУПНІ

З доповіддю «Про стан захворюваності на Лайм-бореліоз в Україні та області» виступив про ректор з науково-педагогічної та лікувальної роботи ТДМУ, професор Степан Запорожан.

«За останні двадцять років у світі та Україні гостро постала проблема Лайм-бореліозу, одна з найактуальніших в сучасній інфектології. Це – інфекційна хвороба, що передається кліщами, й дедалі більше турбує країни Євросоюзу. Захворюваність на Лайм-бореліоз складає в різних державах від 10 до 50 випадків і більше на 100 тисяч населення щорічно», – розповів Степан Йосипович. Він зазначив, що Лайм-бореліоз належить до групи особливо небезпечних інфекційних хво-

Степан ЗАПОРОЖАН – про ректор з науково-педагогічної та лікувальної роботи ТДМУ, професор

роб, але в Україні реєструвати її почали лише з 2000-го року. Наразі захворюваність на цю недугу в країні з кожним роком зростає: з 58 випадків, зареєстрованих 2000 року, до 1932 випадків 2013-го. Торік на Лайм-бореліоз захворіли 3413 осіб та 3 людини на вірусний кліщовий енцефаліт. За чотири місяці 2018-го зареєстровано вже 140 випадків Лайм-бореліозу і цей показник перевищує торішній майже на 24 відсотки. Нині Лайм-бореліоз реєструють чи не в усіх регіонах України. Швидке зростання захворюваності можна пояснити формуванням природних осередків цієї інфекції. За останні десятиліття природні осередки хвороби Лайма сформувалися в багатьох регіонах України, зокрема й на Тернопільщині. Захворюваність на Лайм-бореліоз на території нашої області зростає з двох випадків 2001-го до 165 випадків – 2017 року, а з початку 2018-го за первинними терміновими повідомленнями вже зареєстровано 300 випадків захворювання. Збільшилася кількість звернень краян з приводу укусів кліщів: з поодиноких 2005 року – до 1313 випадків 2015 року. З початку цього року станом на 20 червня в області вже зареєстровано 1088 укусів кліщів, з них 478 – серед дітей. В середньому за тиждень реєструють 90 укусів кліщів.

Але діагностика Лайм-бореліозу вкрай недостатня, тому справжній рівень захворюваності, як показують поглиблені дослідження, в декілька разів більший за офіційні дані. Лайм-бореліоз у нелікованих хво-

Актуальним питанням діагностики, лікування та профілактики хвороби Лайма й інших трансмісивних інфекцій на Тернопільщині була присвячена спільна нарада працівників Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, Чортківського державного медичного коледжу, лікарів Чортківської центральної районної лікарні та працівників Чортківського лісгоспу.

Працівники ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського побували в центральній районній лікарні Чорткова, де зустрілися з головним лікарем Романом Володимировичем Чортківським, та ознайомилися з умовами надання допомоги пацієнтам з укусами кліщів у приймально-діагностичному відділенні. Відтак в актовій залі Чортківського медичного коледжу відбулася нарада.

рих переходить у хронічну форму з тяжкими ураженнями опорно-рухової, серцево-судинної та нервової систем, що призводить до інвалідності й скорочення тривалості життя. Тому Тернопільський державний медичний університет ім.І.Я.Горбачевського розпочав широкомасштабні дослідження цієї інфекції, зніціювавши міжнародну співпрацю. Була укладена угода з Державною вищою школою імені Папи Іоанна-Павла II у Білій Підлясі (Польща), Інститутом медицини села (м. Люблін, Польща), Самаркандським державним медичним інститутом (Узбекистан). Як показали перші результати досліджень, 43 відсотки працівників лісових господарств Тернопільської області уражені Лайм-бореліозом. Цей показник інфікованості є одним з найвищих серед обстежених працівників лісу в Європі, а відтак проблема потребує нагального розв'язання.

Як відомо, в липні 2017 р. при ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського» МОЗ України створили центр з вивчення Лайм-бореліозу та інших інфекцій, що передаються кліщами. Метою центру є оцінити епідемічну ситуацію з Лайм-бореліозу в різних регіонах України та суттєво поліпшити діагностику, лікування й профілактику цієї інфекції шляхом комплексного обстеження хворих та осіб з груп ризику (лісників, мисливців), запровадження нових методів діагностики, розробка і впровадження реабілітаційних заходів. Центр обласного лабораторного устаткування згідно з вимогами Євросоюзу. Для проведення досліджень на Лайм-бореліоз тут використовують тест-системи, якими користуються провідні лабораторії Європи: компанія Euroimmun AG (Німеччина).

– Нині, – зазначив доповідач – укладено угоди про співпрацю в обстеженні працівників лісового господарства із сімома управліннями лісового та мисливського господарств. Обстежено 1070 працівників лісу. Захворювання на Лайм-бореліоз діагностовано у 44,3% працюючих і призначено лікування. Надійшли пропозиції щодо обстеження працівників від керівництва Кіровоградського управління лісового господарства.

Тема виступу доцента кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними та венеричними хворобами Марії Шкільної – «Лайм-бореліоз та інші трансмісивні інфекції на Тернопільщині: діагностика, профілактика, лікування». Трансмісивні інфекції – це група паразитарних та інфекційних хвороб людей і тварин, збудники яких передають-

ся через укуси членистоногих, які включають кліщові бореліози, моноцитарний ерліхіоз, гранулоцитарний анаплазмоз, бабезіоз, кліщовий вірусний енцефаліт. Переносниками згаданих інфекцій на території України та Тернопільщини є кліщі роду Ixodesricinus, Ixodespersulcatus і Dermacentorsilvarum. В центрі з дослідження хвороби Лайма та інших захворювань, які передаються через укуси кліщів, що функціонує при ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського, іден-

Марія ШКІЛЬНА – доцент кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними та венеричними хворобами

тифіковано 441 кліщ: 338 – Ixodesricinus, 2 – Dermacentorsilvarum, 1 – Ixodespersulcatus.

– Бореліоз – природно-осередкова інфекційна хвороба з групи бактерійних зоонозів, з трансмісивним механізмом передачі. Відомо понад 30 видів борелій, що передаються кліщами. Їх розділяють на дві групи: 1 – комплекс Borrelia-burgdorferisensulato (s.l.); 2 – група кліщових поворотних лихоманок (КПГ, TBRF – tick-bornrelapsing-fever). В. miyamotoi, яка належить до групи кліщових поворотних лихоманок, нараховує три варіанти: східноєвропейський, західноєвропейський та американський. Нині відомо 19 генотипів комплексу Borrelia-burgdorferisensulato, з яких вісім характерні для країн Європи. Хвороба Лайма (системний кліщовий бореліоз, Лайм-бореліоз, хронічна мігруюча еритема, кліщова еритема) – природно-осередкова трансмісивна хвороба, що спричиняється бореліями (Borrelia-burgdorferi) та проявляється мігруючою кільцеподібною еритемою, гарячкою, ураженням центральної та периферичної нервової системи, серця й великих судоб. Захворювання має три стадії: рання локалізована, рання дисемінована та хроні-

Делегація ТДМУ у Чортківському державному медичному коледжі разом з його директором Любомиром БІЛИКОМ (третій праворуч)

ічна («постлаймський синдром»). Постлаймський синдром – поява будь-якого з симптомів гострої хвороби протягом шести місяців після встановлення діагнозу та збереження безперервних або рецидивуючих симптомів протягом 6-місячного періоду після завершення лікування антибіотиком: втома, розповсюджений скелетно-м'язовий біль, когнітивні труднощі, порушення сну. Встановлено, що борелії можуть зберігатися в організмі людини понад 10 років. Можливими причинами тривалої персистенції збудника, ухилення від імунної відповіді та переходу в хронічну форму можуть бути: антигенна гетерогенність борелій, здатність до зміни антигенної структури в ході інфекційного процесу, гальмування комплемент-залежного фагоцитозу, трансформація борелій в L-форми та утворення цист.

Бабезіоз (піроплазмоз, бабезиліоз) – гостре інфекційне захворювання людини та тварин, що характеризується інтоксикацією, лихоманкою, розвитком анемії й важким прогресуючим перебігом. Збудник належить до типу найпростіших, класу споровиків, сімейства Babesiidae. Природним резервуаром збудників в природі є хворі на бабезіоз тварини. Проміжні резервуари – дрібні гризуни. Передається через укуси кліщів роду Ixodidae, Dermacentor (збудник зберігається в організмі кліщів довічно). Можлива передача інфекції шляхом гемотрансфузії від інфікованих осіб, у яких є безсимптомна паразитемія. Бабезії розташовуються в середині уражених еритроцитів у центрі або по периферії клітин. При фарбуванні за Грамом мають вигляд тонких кілець діаметром 2-3 мкм або утворень грушоподібної форми діаметром 4-5 мкм. Інкубаційний період хвороби, –10-15 днів (через кліщів), 6-12 днів (через кров). Розвивається здебільшого на тлі зниженого імунного статусу (після важких операцій, у хворих на СНІД). У рамках проекту, розповіла доцент кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними й венеричними хворобами М. Шкільна, обстежено 232 пацієнти лікарень Тернополя. При серологічному дослідженні за допомогою тесту ІФА антипла хоча б одного класу М та G до V. burgdorferisensulato (V. burgdorferisensulato, V. afzelii та V. garinii) (позитивні або проміжні результати) виявлено у 23 відсотках пацієнтів Тернопільського обласного протитуберкульозного диспан-

серу, 30 відсотках пацієнтів ревматологічного відділення Тернопільської комунальної міської лікарні №2, у 24 відсотках пацієнтів Тернопільського обласного шкірно-венерологічного диспансеру та 20 відсотках пацієнтів соматичних відділень Тернопільської обласної дитячої клінічної лікарні. Було проведено ідентифікацію 441 кліща, взятих від мешканців Тернополя та з довкілля, згідно з якою 441 кліщ роду Ixodesricinus, 2 – dermacentorreticulatus та 1 – rhipicephalussanguineus. Більшість кліщів роду Ixodesricinus знаходилися у стадії німфи (59,5 %); жіночих особин ідентифіковано 35,6 %, чоловічих – 0,8 %.

За допомогою методу ПЛР у режимі реального часу було досліджено: 441 кліщ, з яких 103 (23,4 %) інфіковані V. burgdorferisensulato, 341 кліщ, з яких у 5 (1,5 %) було виявлено ДНК V. miyamotoi.

За допомогою методу ПЛР у режимі реального часу обстежено 118 пацієнтів, які лікувалися з приводу ураження різних органів і систем. ДНК Borrelia-burgdorferisensulato виявлено в 12 (10,2 %), зокрема, у 2 пацієнтів із саркоїдозом легень, 6 пацієнтів з ураженням опорно-рухової системи, 2 – з ураженням нервової системи, 2 – серцево-судинної системи.

Про Лайм-бореліоз у дітей, діагностики хвороби Лайма в дитячому віці йшлося у виступі доцента кафедри педіатрії навчально-наукового інституту післядипломної освіти Ігора Рогольського, який наголосив, що епідеміологічна ситуація з поширенням хвороби Лайма як в Україні, так і в Тернопільській області з року в рік загострюється. Захворюваність населення зростає майже в 33 рази порівняно з 2002 роком. Попри існуючі Протоколи діагностики та лікування, ефективної діагностики цього захворювання загалом та ефективного контролю за лікуванням не досягнуто, на що слід звернути увагу педіатрам і сімейним лікарям. Недостатня настороженість практичних лікарів суміжних спеціальностей (хірургів, ортопедів-травматологів), які безпосередньо отримують кліща з раневої поверхні, до проблем інфікованості кліщів у природному осередку бореліями та іншими інфекційними збудниками призводить до пізньої діагностики та реєстрації хвороби Лайма. Аналізуючи низку міжнародних документів, **(Продовження на стор. 5)**

ХВОРОБА ЛАЙМА ТА ІНШІ ТРАНСМІСИВНІ ІНФЕКЦІЇ – НЕБЕЗПЕЧНІ Й ПІДСТУПНІ

(Закінчення. Поч. на стор. 4) які регламентують підходи до діагностики та лікування хвороби Лайма, зазначив доповідач, бачимо деякі відмінності від існуючих Протоколів вітчизняного походження, а в дечому – прямі неузгодження.

Кафедра педіатрії ННІПО, зокрема, професор Наталія Банадига та доцент Ігор Рогальський запропо-

Ігор РОГАЛЬСЬКИЙ – доцент кафедри педіатрії навчально-наукового інституту післядипломної освіти

ували алгоритм діагностики цієї недуги у дітей, який затверджений МОЗ України у вигляді «Інформаційного листа – Етапність та диференційовані підходи до діагностики хвороби Лайма у дітей» (№150 від 07.09.2018 року). Зокрема, перший етап діагностики стосується самого кліща або будь-якої його частинки. Після отримання кліща з рани чи місця укусу при дорправленні до лабораторії проводять серологічне дослідження, використовуючи молекулярну діагностику – полімеразно-ланцюгову реакцію (ПЛР) на предмет ідентифікації ДНК *B.burdorferisensulato* (*B.burdorferisensulato*, *B.afzelii* та *B.garini*). У разі відсутності кліща, але за наявності його укусу в анамнезі – до прийому антибактеріальної терапії обов'язкове взяття крові на серологічне дослідження методом імуноферментного аналізу (ІФА), для визначення титру IgM та IgG з подальшим порівнянням наростання титру цих імуноглобулінів через чотири тижні. У разі відсутності кліща, але наявного укусу кліща в анамнезі, без проведення антибактеріальної терапії в разі появи специфічних ознак ранньої локалізованої стадії захворювання (а саме: появи мігруючої еритеми (а саме: появи мігруючої еритеми) в місці укусу чи інших місцях на шкірі, гарячки, втомлюваності, головного болю, появи болю у м'язах та суглобах, болю у шиї) проводиться забір крові на 3-4 тижень після ймовірної дати укусу для серологічного обстеження на предмет виявлення специфічних антитіл IgM та IgG методом ІФА.

На сучасному етапі лабораторної діагностики хвороби Лайма часто дуже складно відрізнити активну стадію інфекційного процесу та хворобу від перенесеної чи безсимптомної інфекції лише на підставі серологічної діагностики методом ІФА. На думку доповідача, слід врахувати високу поширеність серед дітей таких неспецифічних ознак і симптомів, як міал-

гія, арталгія, болі в ділянці шиї, хребта, головний біль, хронічна втома, в'ялість та дисфункція вегетативної нервової системи. Оскільки у ранню локалізовану стадію хвороби Лайма лише з третини хворих можна виявити специфічні антитіла до борелій, то в разі підозри на хворобу Лайма проводять порівняльну характеристику наростання титру специфічних антитіл. Тому, якщо результат ІФА – позитивний або сумнівний, на наступному третьому етапі рекомендовано з огляду на міжнародні стандарти діагностики та верифікації хвороби Лайма використовувати для діагностики метод імунного блотингу, який ідентифікує антитіла проти конкретних антигенів. Важливість, власне, такого поетапного підходу до діагностики продиктована особливістю перебігу цього захворювання, адже безеритемні форми хвороби Лайма зустрічаються залежно від регіонів з частотою 34-64% випадків. Частота безеритемних форм в Європі за наявності Лайм-кардиту складає 37%.

Наголосувалося, що найважливішим для верифікації діагнозу хвороби Лайма є наявність основних характерних симптомів захворювання у поєднанні з підтвердженням діагнозу за допомогою серологічних методів, а саме – виявлення специфічних антитіл до *B.burdorferisensulato* у достовірних діагностичних титрах у сироватці крові, спинномозковій, синовільній рідині, а при отриманні сумнівних результатів остаточна верифікація відбувається за допомогою застосування методу імунного блотингу.

Лікар-інтерн ТДМУ ім І.Я. Горбачевського Мар'яна Павлюк-Гук привернула увагу присутніх до теми: «Анаплазмоз на Тернопільщині. Сучасні методи діагностики, профілактики та лікування». В своєму виступі вона зазначила, що інфекційну хворобу гранулоцитарної анаплазмоз спричиняють грам-негативні бактерії *Anaplastmarphagocytophilum*, які належать до порядку *Rickettsiales*, родини *Anaplastmataceae*. Вперше інфікування *A. phagocytophilum* описане в овець 1951 р. у Шотландії. Анаплазмоз у собак вперше згадується в США 1982 р., у котів – в Швеції на початку 1990-х років. В Європі перший випадок зареєстровано 1998 р. у Словаччині. Нині анаплазмоз діагностується в усьому світі. Резервуаром анаплазми в природі є гризуни. Джерелом збудника для людини найчастіше є хворі свійські тварини чи носії. Переносником на території України служать кліщі роду *Ixodes*, в Північній Америці – *I. scapularis* та *I. pacificus*, в Європі та Азії – *I. ricinus* та *Dermacentorsilvarum*. Можливе механічне перенесення збудника кровососними комахами.

За нашими даними, – зазначила доповідач, – іксодові кліщі бореліози виявлено в 57 населених пунктах 14 районів нашої області та м. Тернополі. Ми обстежили 168 пацієнтів, які лікувалися з приводу різних недуг амбулаторно чи стаціонарно в Тернопільських обласних клінічних шкірно-венерологічному, психоневрологічному, протитуберкульозному диспансерах та університетській лікарні. В анам-

незі були укуси кліщами. ДНК *A. phagocytophilum* визначали за допомогою методу ПЛР у реальному часі в крові, а за наявності ознак ураження центральної нервової системи – ще й у лікворі. ДНК *A. phagocytophilum* виявлено в 11 (6,5%) пацієнтів: 4 з них лікувалися з приводу саркоїдозу легень, 3 – мігруючої еритеми нижніх кінцівок, 1 – ураження суглобів (артралгії), 1 – ураження серцево-судинної системи (міокардит з порушенням ритму за типом миготливої аритмії), 1 хворий з менингітом неясної етіології з цефалгічними і церебралістичними синдромами, в якого нуклеїнову кислоту *A. phagocytophilum* виявлено в лікворі, за відсутності її у крові. Отже, скринінгове обстеження мешканців Тер-

Мар'яна ПАВЛЮК-ГУК – лікар-інтерн ТДМУ

нопільської області на наявність *A. phagocytophilum* (збудника анаплазмозу) виявило ДНК даного збудника у 6,5% пацієнтів різних лікарень Тернополя. Вперше на території Тернопільщини знайдено ДНК *A. phagocytophilum* у лікворі пацієнта. Отримані результати свідчать про значне розповсюдження анаплазмозу в нашому краї та низьку поінформованість лікарів щодо цієї недуги. Неспецифічна профілактика трансмісивних захворювань полягає у проведенні само- та взаємооглядів після повернення з лісопаркових зон і використання засобів для відлякування кліщів – репелентів, які водночас поділяють на головні підгрупи: репеленти (відлякують запахами); акарициди (вбивають); змішані (одночасно вбивають і відлякують).

Доповідач також привернула увагу до специфічної екстреної антибіотикопрофілактики трансмісивних інфекцій й надала рекомендації щодо її проведення за такими схемами: Доксидциклін або юнідоксолотаб (дериват доксидцикліну) перорально (0,2 г для дорослих і 4 мг/кг/добу для дітей, які старші 8 років) одноразово у випадках, якщо: після укусу минуло не більше 36 годин та інфікованість кліщів *B. burgdorferi* на конкретній території перевищує 20%; у разі виявлення борелій в кліщі та в інтервалі від 36 годин до 3 діб після його присмоктання, призначається курс доксидцикліну (юнідоксолотаб) по 0,1 г 1 раз на добу протягом 5 днів; пізніше 3-ї доби від моменту присмоктання кліща (але не пізніше 5-ї доби) курс доксидцикліну продовжується до 10 днів.

Аспірант кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними та венеричними хворобами Катерина Яворська загострила увагу на проблемі захворюваності на бореліоз працівників ДП «Чортківське лісове господарство». У вересні 2015 р. у рамках науково-дослідницьких проектів Європейського Союзу розпочато спільний українсько-польський проект Тернопільського державного медичного університету та Вищої школи імені Папи Римського Іоана-Павла II (Біла Підляска, Польща) «Дослідження епідеміології, патогенезу, клініки та профілактики бореліозу».

Було обстежено 339 працівників лісу Тернопільської області та 239 мисливців Люблінського воєводства Польщі (Біла Підляска), – розповіла доповідач. – 2016 р. до нас приєдналися науковці Інституту медицини села (м. Люблін, Польща) й лабораторії «IGeneXInc.» та «ID-FISH Technology» (Пало Альто, США). Нині проблема Лайм-бореліозу є дуже актуальною, адже частота виявлення антитіл до *B. burgdorferisensulato* у сироватці крові працівників лісових господарств серед країн Європи коливається від 7,5% в Італії до 45% – у Польщі. За результатами наших досліджень уміст антитіл до *B. burgdorferisensulato* у працівників лісу Тернопільщини складає 43%, що є другим показником після Польщі за результатами аналогічних обстежень. У рамках проекту на Тернопільщині обстежено чотири лісових господарства (Бучацький, Чортківський, Тернопільський та Кременецький) та одне лісомисливське (Бережанське). Цей міжнародний проект складається з двох частин: анкетування праців-

Катерина ЯВОРСЬКА – аспірант кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними та венеричними хворобами

ників лісу згідно з уніфікованою міжнародною анкетною та лабораторне дослідження (визначали вміст антитіл до *B. burgdorferisensulato* у сироватці крові лісників). Загалом 65 працівників Чортківського лісового господарства відповіли на запитання анкети щодо числа та місця укусів кліщів, способів видалення кліщів, проведення обстеження кліщів на наявність збудників Лайм-бореліозу, скарг після укусів кліщів, застосування репелентів при вході в лісову зону та огляд шкірних покривів після виходу з неї. Запитання про кількість укусів кліщів перед-

бачало чотири варіанти відповіді: один укусу, два укуси, багато укусів та не «пригадує укусів кліщів протягом життя». Більшість (38%) анкетованих працівників Чортківського лісового господарства відповіли, що протягом життя мали більше, ніж три укуси кліщів. За словами лісників, жодного укусу не було в голову, натомість найбільше укусів у живіт. Щодо способу видалення кліща, то найбільша кількість опитаних (25%) виривала кліща пальцями. Допомогою лікаря чи медичної сестри скористалися лише 4% працівників лісу цього регіону. Репеленти, як засіб профілактики, використовують лише 8% працюючих Чортківського лісового господарства, шкірні покриви після виходу з лісової зони оглядають 80% респондентів. Достатніми власні знання та відомості засобів інформації щодо бореліозу вважають лише 25% працівників лісу Чортківського лісового господарства. Тішить, що 80% бажають розширити свої знання про це захворювання. Наступним етапом після анкетування стало обстеження працівників лісових господарств на наявність антитіл до *B. burgdorferisensulato* (збудників хвороби Лайма). При цьому використали двохетапну схему діагностики Лайм-бореліозу (ІФА та імуноблот). На першому етапі антитіла класів M і G до *B. burgdorferisensulato* визначали методом ІФА. За даними першого етапу дослідження зразки крові з проміжними та позитивними результатами підтверджували методом імунного блотингу й інтерпретували згідно з рекомендаціями виробника. Використовували тест-систему компанії Euroimmun AG (Німеччина). На першому етапі антитіла класів M і G виявили у сироватці крові 43% із 339 працівників лісу Тернопільської області. Зокрема, найбільший відсоток інфікованих – серед працівників Бережанського (55,3%) та Бучацького (57,4%) районів, найменший – у Кременецького (33,3%) та Чортківського (33,8%) лісгоспів. Антитіла класу M знайдені у 13,8% працівників лісу Чортківського лісового господарства за методом ІФА, метод імуноблоту дав змогу підтвердити даний результат лише у 3,1%. Це вказує на необхідність двохетапної схеми діагностики Лайм-бореліозу. Наявність антитіл класу G до *B. burgdorferisensulato* виявлено у 29% обстежених працівників Чортківського лісового господарства (метод ІФА) та 27,7% (метод імуноблоту).

Антитіла до антигену VlsE *B. burgdorferisensulato* (маркер Лайм-артрити) методом імуноблоту діагностовано в 92% працівників Чортківського лісового господарства; антитіла до антигену р83, який характерний для пізньої стадії нейробореліозу, знайдено у сироватці крові 45% респондентів.

Учасники наради обговорили напрямки подальшої результативної співпраці з метою вдосконалення діагностики, лікування та профілактики хвороби Лайма та інших трансмісивних інфекцій на Тернопільщині.

**Лідія ХМІЛЯР,
Микола ВАСИЛЕЧКО (фото)**

Доцент кафедри медичної фізики та лікувальної діагностики ТДМУ, член обласного літературного об'єднання при Тернопільській обласній організації Національної спілки письменників України Валерій Дідух щасливо поєднує талант науковця й педагога з даром поета та краєзнавця. В його науковому доробку – дві монографії з фізики, одна – одноосібна, та 9 підручників і посібників, написані в співавторстві, майже 70 наукових статей. Найважливіші з них опубліковані в «Українському фізичному журналі». Також Валерій Дмитрович є автором 12 історико-фольклористичних книг (з них – 5 монографій) та 12 поетичних збірок, що руйнує міф про непоєднаність любові до точних наук і літературного таланту.

Сьогодні доцент Валерій Дідух – гість редакційної «Вітальні». Наша розмова – про важливі віхи біографії Валерія Дмитровича, про те, як увійшли в його життя фізика й лірика, про улюблену роботу та людей, які залишили в душі теплі спогади, про родину – його надійну опору, джерело наснаги й сил.

«ЧАС ІЗ ДНІВ, НЕНАЧЕ З ПАЗЛІВ, ВИКЛАДАЄ КАРТИНУ ЖИТТЯ»

– Валерію Дмитровичу, період дитинства відіграє важливу роль у житті людини. Ваше ж дитинство припало на нелегкі післявоєнні роки. Як знайшли ви свою стежину в житті та улюблену професію.

Чає, що дідух – це дідівський дух чи дух дідів, тобто всіх попередників роду.

Моєю любов'ю в старших класах були фізика й шахи. Інтерес до фізики прищепив брат Леонід, на той час – студент фізичного факультету Львівського університету, а нині – відомий вчений, доктор фізико-математичних наук, професор. Завдяки книжкам, які були вдома і які привозив Леонід, цей інтерес поглиблювався й розвивався. Моїми улюбленими були «Занимательная физика» Я. Перельмана, «Атомное ядро» М. Корсунського, «Элементарные частицы» Гелла-Мана, «Физика» Л. Эллиота та У. Вілкокса, «Математическая смекалка» Б. Кордемського, «Книга юного радиолюбителя», журнал «Юный техник». Завдяки їм, а також збірнику задач підвищеної складності з фізики В.Зубова та В. Шальнова, я збагнув, наскільки складною та захоплюючою є ця наука й уже у 8 класі вирішив пов'язати з нею своє майбутнє. Був учасником обласної олімпіади «Юний фізик». Проте вчитель фізики байдуке спостерігав за моїм захопленням, а коли я одного разу захотів похвалитися своїми знаннями, набутими з книжок, сказав незадоволено: «Дідух, те, що ти знаєш, я вже давно забув».

Джерелом поповнення знань були також добре укомплектовані районні бібліотеки для дітей та дорослих, які містили і рідкісні видання та всі можливі журнали, серед яких – «Шахматы в СССР». У бібліотеці вже через

Батьки Валерія Дідуха – Дмитро Степанович і Марія Василівна з невісткою Зоєю та внуками (с. Ярунь, 1984 р.)

– Закономірне й випадкове, вічне й тимчасове – субстанції того, що ми називаємо долею, яка супроводжує нас упродовж життя. Час із днів, неначе з пазлів, викладає картину життя, ними ж устеляє дорогу і рокам, і долі.

Я народився 1946 року в старовинному мальовничому містечку Ярунь на Житомирщині в сім'ї Дмитра та Марії Дідухів, чим дуже порадував свого брата Леоніда, старшого за мене на 6 років. Ярунь, як і Тернопіль, відоме з 1540 року. Те, що корінь дерева мого роду сягає глибини віків, засвідчує моє прізвище. Ще у праслов'янські часи дідухом називали необмолочений ритуальний сніп жита або пшениці, зв'язаний з найкращого колосся, який на завершення жнив вручали найвродливішій дівчині, а саму її – з піснями та іграми несли до хати господаря. У хаті дідуха ставили на покутті й там він стояв до того часу, доки не обсяються на зиму, а у деяких місцевостях і до свята Коляди, тобто до народження молодого Сонця. Відомий знавець мунушини В. Скурятівський зазна-

Валерій ДІДУХ разом із співробітниками кафедри іноземних ТДМУ на копанні цукрових буряків (1980 р.)

Доцент Валерій ДІДУХ:

п'ять років після закінчення війни нараховували понад шість тисяч книжок. Запам'яталися «Избранные произведения» Р. Декарта, твори Дж. Лондона (особливо мене вразило оповідання «Мексиканец»), «Останній з могикан» і «Слідопит» Ф. Купера, «Час сподівань і звершень» Н. Рибак, «Два капітана» В. Каверіна... Та улюбленими стали «Двадцать стульев» і «Золотой теленок» Ільфа і Петрова, «Герой нашего времени» М. Лермонтова, «Отцы и дети» І. Тургенєва.

Після восьмого класу на час шкільних канікул я влився в лави «революційного, передового та свідомого» робітничого класу – працював на цегельному заводі, перевозячи вагонетки з цеглою. Навчаючись у старших класах, вечорами крутив ручку детекторного приймача і, притискаючи навушники, слухав «Голос Америки» та «Бі-Бі-Сі». Антенною служив дріт, натягнутий між хатою й сараєм, а заземленням – дріт, припаяний до закопаного в землю відра.

Валерій ДІДУХ під час перепочинку в екскурсії до Мінська та Москви вирішив зіграти в шахи з вчителями (1963 р.)

Неординарною особистістю був наш директор школи – майбутній академік, доктор педагогічних наук, професор Степан Якимович Дем'янчук. Його іме-

нем нині названа одна з вулиць у Рівному. Завдяки директорській турботі про розвиток шкільного спорту команди з волейболу, баскетболу, футболу й гандболу неодноразово перемагали на різноманітних змаганнях, в яких я теж брав участь. У школі була створена виробнича бригада. Очоловав її Володимир Нікітюк, а я був одним з ланкових. 1964 року шкільна бригада Ярунської школи за видатні успіхи у вирощуванні кукурудзи, буряків і картоплі посіла друге місце серед шкільних бригад тодішньої УРСР і була нагороджена трактором.

Завдяки Степанові Якимовичу учні школи відвідали Мінськ, Ленінград, Москву. Подорожували на вантажній машині, в кузов якої накидали сіна. Незабутні враження залишили відвідування музеїв, ночівлі в білоруських лісах. Директор дуже любив футбол та організував поїздку в Москву, щоб школярі не лише відвідали музеї Білорусії та Росії, а й побували на матчі «Динамо» Москва-«Динамо» Київ.

Упродовж трьох років я відвідував секцію з класичної боротьби в будинку культури і 1964 року посів перше місце в обласних змаганнях на першість товаристства «Колгоспник».

Залишилися в пам'яті наші розмови з вчителем арифметики Олексієм Семенцем, вчителем фізкультури Володимиром Пелехом, вчителем музики Іваном Желєзновим, вчителем російської мови та літератури Степаном Кравчуком, лаборантом Карлом Герасимовичем – фотолітописцем школи. Яскравими особистостями були вчитель географії Олександр Горбань і його дружина, вчителька англійської мови Поліна. Впродовж років,

приїжджаючи зі Львова додому, відвідував їх.

Наш клас був дуже дружним, але, як кажуть, «иних уж нет, а те далече». З тими, хто залишився, спілкуюся й досі. 2014-го ми відзначили 50-річчя з часу закінчення школи. Володимир Нікітюк і Тамара Якубовська стали співавторами книжки «Історія містечка Ярунь і його околиць до середини ХХ ст.».

«З НАРОДЖЕННЯМ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НЕОЧІКУВАНО ДЛЯ СЕБЕ ТА ОТОЧЕННЯ ПОЧАВ ПИСАТИ ВІРШІ»

– Моє захоплення літературою почалося з поезії Сергія Єсеніна. З його творчістю познайомився на уроках російської літератури, які цікаво проводив Степан Кравчук. Та лише з на-

Валерій ДІДУХ (ліворуч) з братом Леонідом у вишиванках (м. Корець Рівненська область, 1950 р.)

родженням Незалежної України я, неочікувано для себе та оточення, почав писати вірші. Коли вони заповнили зошит, мій добрий приятель, завідувач кабінету української мови Інституту вдосконалення вчителів Василь Гоцуляк передав його відомому українському поетові, харизматичному Борисові Демкову, який надрукував мої вірші та дав їм схвальну оцінку. 1995 року вийшла моя перша поетична збірка з передмовою Бориса Демкова «Кванти думок». Її прорецензував в австралійській газеті «Вільна думка» знаний у світі письменник, поет, літературознавець Дмитро Нитченко. Вказавши на певні недоліки збірки й помилково назвавши мене кандидатом філологічних наук, Дмитро Васильович зазначив, що ця книжка корисна для нашої літератури. Її появі на світ завдячую уродженцю Житомирщини – Володимирові Кравчуку. Вартість 2000 примірників склала 70 мільйонів купоно-карбованців. Тоді за них можна було купити десяток яєць.

«ОСНОВА ЩАСТЯ – ЛЮБОВ І ПРАЦЯ»

«Кванти думок» проклали до рогу дванадцяти наступним збіркам, в яких віддзеркалюються часи минушини, проблеми сьогодення, одвічні духовні прагнення людини, любов до жінки, до отчого краю, до України.

– **І все-таки Ви не присвятили себе письменництву.**

– Любов до фізики переважила й привела мене до Львівського університету, куди я вступив після закінчення школи 1964 року.

«МАРКСИСТСЬКО-ЛЕНІНСЬКІ «НАУКИ» НЕ СПРИЙМАВ НІ РОЗУМОМ, НІ ДУШЕЮ»

– **Якими згадуються студентські роки?**

– Мене призначили старостою групи, а у факультетській газеті моє прізвище було в списку студентів, які найкраще склали коллоквиум з математики, що його провів доцент Омелян Бобик. Я добре зарекомендував себе на практичних заняттях з розв'язування задач з вищої математики, аналітичної геометрії й фізики. Улюбленою дисципліною була «Математична фізика» – стик фізики та математики. У підготовці до занять з математики допомагав «Збірник задач з вищої математики» П. Дюбука. Досі зберігаю його в домашній бібліотеці.

Каменем спотикання натомість були марксистсько-ленінські «науки». Не сприймав їх ні розумом, ні душею. Аналогічне ставлення було і в мого брата. Екзаменатор з історії КПРС якось сказав Леоніду: «Може, ти і будеш фізиком, но советским физиком – никогда». Пророцтво збулося

ного із сіл на Львівщині. Серед студентів першого курсу було багато росіян, дітей військових, а в моїй групі навчалася донька одного з начальників органів НКВД. І ми вели палкі дискусії про Україну, про мову. Мабуть, перекази про ті розмови лягали

ких заняттях він, по суті, не користувався дошкою, а пояснював фізику «на пальцях». Із становленням незалежної України написав поему про боротьбу та героїзм бійців УПА.

Дуже приязні стосунки склалися у мене з аспірантом Олек-

Доцент Валерій ДІДУХ з дружиною Зоєю та доньками Людмилою й Юлею (2013 р.)

на стіл секретаря парткому факультету, який викладав «оптику», і це позначилося на моїй оцінці з цієї дисципліни на екзамені.

До занять готувався в університетській книгозбірні та бібліотеці фізичного факультету. Відвідував секцію самбо, був переможцем у своїй вазі серед самбістів інших факультетів університету, брав участь у змаганнях на першість вишів Львова.

Незабутнє враження залишили лекції та практичні заняття, які проводили професор Ігор Юхновський (нині академік), майбутні члени-кореспонденти Академії наук, доцент Ігор Стасюк, професор Корній Товстюк. Під час підготовки до іспиту з квантової механіки Ігор Рафаїлович Юхновський дозволяв користуватися додатковою літературою, а вже опитування супроводжу-

сандром Гудзем. Одного разу зустрілися неподалік обласної бібліотеки. Олександр розповів про вірш у газеті «Радянська Україна», в якому якийсь канадєць вихваляв радянську владу, й додав: «Зайди в бібліотеку, прочитай, бо газету цю вилучать, адже з початкових літер кожного рядка складається заклик до повалення існуючого режиму».

Переконаний, мої відвідини бібліотеки не залишилися непоміченими й далися взнаки на державному іспиті з марксистсько-ленінської філософії вже після успішного захисту диплому. Олександра Гудзя, який завершував кандидатську дисертацію, за звинуваченням у націоналізмі згодом звільнили з університету.

ПОЧАТОК ТРУДОВОГО ШЛЯХУ

– Я отримав скерування до Коцюбинської середньої школи Гусятинського району на Тернопільщині. Директором цього закладу був Михайло Бартків, з яким, як і з колективом загалом, склалися гарні стосунки. Але жителі села до мене, уродженця Житомирщини, як і до тих, хто проживав за річкою Збруч, ставилися з пересторогою та не хотіли брати «москалів» на квартиру. Господиня однієї хати, дізнавшись, звідки я родом, показала на портрет сина, якого розстріляли пришельці зі Сходу та, не знаючи мого ставлення до національно-визвольного змагання 1941-1950 років, відмовила в житлі. Тому з вересня до середини листопада я жив у холодному приміщенні поблизу школи. Їжу готував на маленькій електричній лабораторній плитці. Згодом директор школи допоміг мені винайти житло у госпо-

даря Стефана, де я мешкав до призову в армію. Призвали після закінчення навчального року. Маючи звання лейтенанта, став командиром взводу наземної радіолокаційної розвідки в одній з військових частин, що дислокувалася в Тернополі. У взводі було 10 «уазиків», на яких встановили локаційні станції. Щоразу після виїзду на навчання їх потрібно було ремонтувати. За частин не вистачало, та завдяки капітану Сябро, який відповідав за матеріальне забезпечення дивізії, машини вдавалося лагодити вчасно. А все тому, що капітан навчався заочно в якомусь виші й я розв'язував надіслані йому задачі з фізики та математики. Військова служба мене гнітила, незважаючи на вищу, порівняно із шкільною, зарплатню. За видані при звільненні в запас гроші купив дефіцитні на той час речі – холодильник і телевизор.

Почалося цивільне життя, пошуки працевлаштування та житла. На щастя, в Тернополі завершили будівництво 16-ої школи, куди й отримав скерування. Сімейний бюджет поповнював, читаючи лекції на підготовчому відділенні політехнічного інституту та завдяки урокам у вечірній школі.

«43 РОКИ МОЄ ЖИТТЯ ПОВ'ЯЗАНІ З ТДМУ»

– 1975-го я пройшов за конкурсом на посаду асистента кафедри фізики Тернопільського медінституту (нині – університет), маючи вже дві наукові статті (у співавторстві) в «Українському фізичному журналі». На кафедрі,

постійні інститутські збори, відвідування університету марксистсько-ленінізму, виступи перед трудовими колективами, робота з кураторськими групами збирали багато часу. Пригадую, як у селі Новосілка Заліщицького району впродовж місяця (безвиїзної) студенти та викладачі збирали картоплю. Студенти навіть пісню склали:

*Листья желтые над
полюшком кружатся,
С тихим шорохом на плечи
нам ложатся.
От картошки нам
не спрятаться, не скрыться,
Ну, скажите, что нам может
ночью снится?*

Не злічити, скільки часу я присвятив англійській мові. Адже в інституті почали навчатися іноземні студенти й заняття з ними вели англійською. До слова, рівень знань з фізики та математики у студентів з Індії значно перевищував рівень більшості наших студентів.

Писав наукові статті, присвячені дослідженням магнітних і зарядово-впорядкованих систем з вузькою зоною провідності. Перша з них називалася «Про зарядове впорядкування у вузькій частково заповненій S-зоні» та була надрукована в найавторитетнішому на той час «Українському фізичному журналі». 1980 року з доповіддю про результати моїх наукових досліджень я виступив на теоретичному семінарі в Інституті фізики металів АН СРСР, який очолював всесвітньовідомий учений, академік С. Вонсовський. Ця доповідь стала для мене переступкою у велику науку. Керівником семінару був знаний вчений, доктор фізико-математичних наук, старший

Доцент Валерій ДІДУХ з дружиною Зоєю та онуками Соломією, Ульяною, Захарчиком і Віталієм

яку очолював кандидат фізико-математичних наук Ігор Гончаренко, було семеро працівників і лише завідувач мав вчене звання. Згодом я був прикріплений до кафедри теоретичної фізики Чернівецького університету, якою завідував доктор фізико-математичних наук, доцент Володимир Ніцович, нині, на жаль, вже покійний. Брат Леонід став керівником моєї дисертаційної роботи.

Чи не щодень в інституті проводили всілякі збори, на яких співробітникам ідеологічним розчином «промивали» мізки. Викладачів забор'язували відвідувати різні відділення вечірнього університету марксистсько-ленінізму, де з нас продовжували формувати гомо-советікус. Педагогічне навантаження, написання найрізноманітніших методичок для студентів і викладачів,

науковий співробітник Ю. Ірхін, який став офіційним опонентом на захисті моєї кандидатської дисертації. А от стосунки із секретарем парткому нашого вишу Михайлом Траф'яком не склалися, він не захотів підписати характеристику, яку разом з іншими документами я мав подати до наукового відділу Чернівецького університету. Підписав її лише після того, як побачив підпис ректора, професора І. Сміяна.

1981 року в Чернівецькому державному університеті відбувся захист моєї кандидатської дисертації «Електронне і магнітне впорядкування у вузьких зонах провідності». Я отримав диплом кандидата фізико-математичних наук. І лише через 13 років мені присвоїли звання доцента.

(Продовження на стор. 8)

Доцент Валерій ДІДУХ зі співробітниками кафедри на горі Богит у Гусятинському районі (1990 р.)

після розпаду Радянського Союзу.

Дружні, довірливі стосунки в мене склалися з одногрупниками Ростиславом Петрашом та Орестом Гурієм. Перший був родом зі Львова, другий – з од-

валосся класичним: «Чому?», «Звідки?», «На основі чого?».

Про Корнія Товстюка пізніше дізнався, що він був у складі Буковинської похідної групи мельниківців, яка на початку 1941 року прибула до Києва. На семінарсь-

ДОЦЕНТ ВАЛЕРІЙ ДІДУХ: «ОСНОВА ЩАСТЯ – ЛЮБОВ І ПРАЦЯ»

(Закінчення. Поч. на стор. 6-7)

З 1982 року працював начальником відділу технічних засобів навчання, забезпечуючи справність проекційної техніки для демонстрації навчальних фільмів, діапозитивів. Для викладачів інституту організував курси із застосування програмованих мікрокалькуляторів, а пізніше — і персональних комп'ютерів для статистичної обробки результатів медико-біологічних досліджень, чому сприяло перебування на курсах підвищення кваліфікації в Московському енергетичному інституті. Це була добра нагода відвідати Третяківську галерею, музей образотворчого мистецтва ім. Пушкіна, музею Пушкіна та Гоголя. Мешкав я в інститутському гуртожитку. Наближався Великдень. Напередодні я поклав у чайник лушпиння цибулі, яйця й пішов на кухню їх фарбувати, що в ті атеїстичні часи, м'яко кажучи, було зухвальством. На Великодній сніданок запросив білоруса та казашку, які були приємно вражені моєю гостинністю.

Тернопільський медінститут — один з перших серед медичних інститутів в Україні створив комп'ютерний клас, обладнаний персональними комп'ютерами ПК-01 Львів. Цьому передувало моє відрядження на один із заводів у селищі Підволочиськ. Функції дисплея виконував телевізор «Електрон». Інструкції щодо користування комп'ютером не було, тож лише через два місяці, користуючись методом «тику», мені вдалося встановити з комп'ютером діалог на мові Бейсик.

У середині 80-х років за порадою надзвичайно ерудованого викладача кафедри історії нашого вишу Олександра Веретюка, нині, на жаль, вже покійного, я передплачував один з прибалтійських журналів. Використовуючи гострі публікації цього журналу, а також львівського часопису «Дзвін», інших видань, спрямовані на демонтаж радянської системи, вдвох з тодішнім асистентом кафедри фізики Романом Ладикою, нині доцентом, випускали на кафедрі газету «Думка».

Кафедральний корабель не оминали шторми, та кожен із завідувачів намагався втримати

його на плаву. Кандидат фізико-математичних наук Ігор Гончаренко заохочував співробітників створювати діючі моделі приладів, доцент Анатолій Гайдук дбав про зміцнення матеріальної бази кафедри, доцент Денис Москаль започатковував господарсько-договірні теми й сприяв модернізації лабораторного практикуму з фізики, старший науковий співробітник, а нині професор Арсен Гудима збагатив комп'ютерну базу, доцент, нині професор Василь

«ДУХОВНО ПІДТРИМУЄ ТА ЗБАГАЧУЄ МЕНЕ МОЯ СІМ'Я»

— Валерію Дмитровичу, ваша наукова діяльність віддзеркалюється й у двох монографіях з фізики та, зокрема, монографії «Упорядоченные состояния в узкозонных материалах», що побачила світ 1980 року і є однією з найперших праць, присвячених

Доцент Валерій ДІДУХ з колективом кафедри медичної фізики, діагностичного та лікувального обладнання

Марценюк активізував наукову діяльність кафедри, доцент, доктор технічних наук Юрій Рудяк став творцем нової кафедри — медичної фізики, діагностичного та лікувального обладнання.

Упродовж 2014-2016 років я працював на посаді директора інституту моделювання та аналізу паталогічних процесів ТДМУ.

Прихильна доля подарувала мені щастя знати багатьох талановитих, назвичайно цікавих людей і я вдячний їй за це. Пишаюся, зокрема, знайомством з повстанцем Володимиром Близуком, автором багатьох книжок з історії повстанського руху на Прикарпатті. Володимир був родом із села Старі Кути Косівського району Івано-Франківської області. Розмови з ним, подорожі мальовничими кутками Прикарпаття залишили глибокий слід у моїй пам'яті. Дружина Володимира — Калина вишила для мене й мого онука Віталія сорочки, які бережу як реліквію.

теоретичному дослідженню електричних і магнітних властивостей матеріалів з вузькими енергетичними зонами. Але у вашому доробку є не лише наукові, а й творчі здобутки. Які з них особливо дорогі вашому серцю?

— На початку нинішнього століття я почав досліджувати історію та етнографію отчого краю. Цьому сприяла робота в архівах Києва, Львова, Тернополя, Житомира, Луцька, Кременця. Серед історичних праць відзначу такі: «Ярунщина з середини XVI до середини XXст.» (2011 р.), «Новоград-Волинський повіт Волинської губернії» (2013 р.), «Історія містечка Ярунь та його околиць (2016 р.)». Особливе місце серед моїх здобутків на теренах етнографії займають праці «Повернення Зофії Рокосовської» (2013 р.), «Життя села Житомирського Полісся» (2015 р.), «Фольклорний світ Східної Волині» (2018 р.).

Ім'я польки Зофії Рокосовської, видатного дослідника етног-

рафії Волині другої половини XIX ст., не знайдете в жодному фольклорознавчому словнику. Немає інформації про неї і в польських енциклопедіях і лише в сьомому томі Енциклопедії українознавства (Львів, 1998, перевидання в Україні), згадується її ім'я. Цей факт вражає, бо саме Зофія Рокосовська записала в селі Юрківщина Звягельського повіту Волинської губернії (нині Новоград-Волинський район Житомирської області), яке межувало із селом Ярунь, майже 450 обрядових, ліричних, колискових і баладних пісень, близько сотні казок, описала обряди, вірування краян, рослинний світ місцевості та його лікувальні властивості. Фольклорний матеріал, який збирала, сягає майже 400 друкованих сторінок.

— Як вам вдається успішно поєднувати наукову, викладацьку роботу та літературну творчість?

— Завдяки любові та праці.

— Над чим працюєте тепер?

— На завершальному вже етапі книжка «Фізичні основи променевих та ядерних методів діагностики та лікування», яку написав у співавторстві із співробітниками кафедри. Сподіваюся, зовсім скоро вона побачить світ, а слідом — нова збірка моїх поезій.

— Який ваш рецепт щасливого життя?

— Альберт Айнштейн якось сказав «Спокійне та скромне життя приносить більше щастя, ніж гонитва за успіхом і постійне занепокоєння, яке її супроводжує». Цілком поділяю його думку. Мовою математики цей рецепт можна записати так:

$$V(x) = w - y = A \cdot \ln(x) \cdot N(x),$$

де V — щастя; A — максимальне щастя; w — спокійне і скромне життя; y — гонитва за успіхом і постійне занепокоєння, N(x) — функція Гевісайда:

$$N(x) = \begin{cases} 0, & x < 0; \\ 1, & x \geq 0. \end{cases}$$

Підставляючи замість A, w і y числові значення, можна побудувати криву щастя.

— Чи знаходите час для гри в шахи?

— Моє захоплення шахами

тривало десятки років. Уперше за шахову дошку сів у другому класі, а в старших класах схилився над нею частіше, ніж над домашніми завданнями. Цьому сприяла книжка «Триста избранних партий Алехина». Пригадується, як під час зустрічі випускників, що відбулася через п'ятнадцять років після закінчення школи, односельчанин запитав, чим я займаюся та із жалем сказав: «Я ж гадав, що ти станеш шахістом». Працюючи в інституті, впродовж трьох десятиріч років я не полишав цієї гри. Був нагороджений фотоапаратом за перше місце у виші, а наша команда (я та доцент Роман Ладика) посіла друге місце на п'ятій спартакіаді з шахів серед команд вищих навчальних закладів області. Згодом на зміну шахам прийшли поезія, історія, етнографія.

— Без чого не уявляєте повноцінного буття?

— Без любові. Духовно підтримує й збагачує мене моя сім'я. Безмежно вдячний за неї долі. Дружина впродовж 25 років працювала завідувачем відділу недоношених дітей Тернопільської обласної дитячої лікарні. У нас дві дочки. Людмила — доцент Тернопільського медичного університету, Юлія — лікар-косметолог. Підрастають четверо онуків: Віталій, Соломія, Уляна та Захарчик.

— Ваше кредо?

— Не створюй собі кумира.

— Улюблені поетичні рядки?

— Вони належать геніальній Ліні Костенко:

«Усе змінилось. Люди і часи.

Двадцятий вік уже за перелазом.

Глобальне людство хоче ковбаси,

А вже вона з нуклідами і сказом.

Упала тінь на батьківські гроби.

Вже й чорт гидує купувати душі.

В лісах тремтять налякані гриби,

З дерев стрибають підозрілі груші.

Епоха зашморгнулась, як Дункан.

Спиніться, люди. Хоч поставте кому.

Поезія потрібна дивакам.

Поети не потрібні вже нікому».

— Чи є у вас улюблений вислів?

— Є і не один: «Пізнай себе», «Створи собі острів», «Хто не має досвіду, той не має знань».

— Дякую за цікаву розмову.

Лідія ХМІЛЯР

ОБ'ЄКТИВ

(Зліва направо): **Вікторія МАШТАЛЕР**, **Марина КИРИЛЮК** та **Юлія АБРАМЧУК** (ліворуч); **Ярослав ТРОНЦ** і **Лілія ПРЕДИК** (праворуч) — студенти медичного факультету

Фото Миколи ВАСИЛЕЧКА

РОМАН ТАРАСЮК: «ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ТА ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА НИНІ – МОЄ ГОЛОВНЕ ЗАХОПЛЕННЯ»

Студент 3 курсу медичного факультету Роман Тарасюк – учасник II етапу Всеукраїнської олімпіади з навчальної дисципліни «Медицина надзвичайних станів. Домедична допомога при екстремальних ситуаціях», що відбулася на базі кафедри медицини катастроф та військової медицини Вінницького національного медичного університету імені М.Пирогова. Свої знання та практичні навички на змаганнях демонстрували 40 студентів з 14 вищих медичних закладів України. Кожен прагнув показати високий рівень знань, тож боротьба за призіві місця була напруженою. Роман успішно виконав всі завдання й у підсумку здобув почесне третє місце.

Про свою участь у змаганнях і підготовку до них, улюблену навчальну дисципліну й захоплення медициною загалом, про людей, чий приклад надихає, Роман розповів «Медичній академії».

– Романе, ви вперше взяли участь у Всеукраїнській олімпіаді з навчальної дисципліни «Медицина надзвичайних ситуацій. Домедична допомога при екстремальних ситуаціях» і стали одним з переможців. Поділіться враженнями про перебіг змагань. Що особливо запам'ялося?

– Олімпіада тривала два дні. Вони були надзвичайно насиченими. Під час теоретичного туру ми склали тести з питань домедичної допомоги при екстремальних ситуаціях, які виникають у мирний час та в бойових умовах, а потім мали можливість застосувати свої практичні навички на манекенах та надаючи домедичну допомогу симульованим постраждалим. На виконання кожного із завдань відводилося 5-10 хвилин, тож усі маніпуляції виконували дуже швидко та точно. Хто не встигав – той вибував і, відповідно, не отримував бали.

– Які були конкурсні завдання?

– Перша надзвичайна ситуація в змодельованих реальних обставинах: «малюк» (його роль виконував манекен) вдавнив

кусочком печива й потребував негайної допомоги. Друге завдання було врятувати умовного потопельника, що невдало пірнув і вже не дихав, коли його витягли з води. В цьому випадку допомогла реанімація з використанням автоматичного зовнішнього дефібрилятора. За умовами третього завдання машина збила пішохода й слід було швидко зупинити кровотечу та вжити інших реанімаційних заходів, щоб його врятувати.

– Яке з цих завдань виявилось найскладнішим?

– Перше, коли треба було рятувати «малюка», що вдавнився. Загалом медична допомога дітям має свою специфіку, з дорослими, на мій погляд, простіше. Але я впорався. Щиро вдячний асистентам кафедри медицини катастроф та військової медицини ТДМУ Вікторові Васильовичу Шацькому, який готував мене до олімпіади та тримав за мене кулаки під час змагань. Загалом олімпіада залишила незабутні враження. Я зустрівся з представниками інших медичних вишів України, ознайомився з Вінницьким національним медичним університетом та мальовничою Вінницею.

– 4-7 жовтня цього року Всеукраїнська олімпіада із симуляційної медицини з міжнародною участю «Ternopil-SimOlymp-2018» (екстрена та невідкладна медична допо-

мога) для студентів медичних вишів відбулася в навчально-оздоровчому комплексі ТДМУ «Червона калина». Ви теж долучилися?

– Так, я був у складі оргкомітету, а також помічником судді. Захід, що вже втретє зорганізовує ТДМУ спільно з Всеукраїнською громадською організацією «Всеукраїнська рада реанімації (ресусcitaції) та екстреної медичної допомоги», зібрав представників медичних університетів і коледжів з різних міст України, а також з Польщі. Дуже приємно, що наша команда показала високий рівень підготовки. Конкурсні завдання були цікавими, а сам формат змагань – масштабний, бо з кожним роком зростає кількість охочих брати в них участь.

– Своє життя ви пов'язуєте з медициною. Звідки ця мрія – стати лікарем?

– У мене батьки лікарі та медицина була мені цікава з дитинства. В школі дуже любив уроки біології. Тема «дезоксирибонуклеїнова кислота або ДНК» стала для мене справжнім відкриттям. Здивувався, зацікавився, захотів дізнатися більше... Відтоді моя прихильність до природничих наук лише зростала. Брав участь у шкільних олімпіадах з біології, хімії, займав призіві місця.

– Де закінчили школу?

– У Рівному. Після 11 класу подав документи до ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського, де свого часу навчалися й мої батьки. Вони дуже гарно відгукувалися про альма-матер, де отримали міцні знання, і були раді моєму вибору.

– Яка лікарська спеціальність у ваших батьків?

– Тато – судинний хірург Рівненської обласної клінічної лікарні, мама – акушер-гінеколог перинатального центру.

– Яка сфера медицини найбільше приваблює вас?

– Наразі важко сказати. І хірур-

гі подобається, і тактична медицина. Домедична допомога та тактична медицина нині – моє головне захоплення. І тут знову хочу подякувати своїм батькам, бо перші навички з надання першої медичної допомоги я перейняв від них. Мій тато – керівник Рівненського підрозділу громадської організації «Білі берети», окремого медичного загону спеціального призначення, який проводить вишколи з тактичної медицини для всіх зацікавлених. Мама – волонтер-інструктор. Після вибуху війни на сході країни батьки багато часу проводили на полігоні, навчаючи мобілізованих надавати первинну медичну допомогу в умовах, наближених до бойових. З 2015 року я, тоді ще старшокласник, їздив з ними на вишколи та вже тоді збагнув важливість і доцільність таких знань. На жаль, в школі нам їх не давали. Вчителі погоджувалися, що курси з надання домедичної допомоги потрібні, казали: «Так, так, треба». Але далі справа не рухалася. Коли став студентом ТДМУ, з радістю дізнався, що в університетській навчальній програмі є курс з домедичної допомоги й можливість відпрацьовувати практичні навички на заняттях у центрі симуляційного навчання. Тут уперше побачив реалістичний манекен, що симулює різні серцеві ритми, пульс, артеріальний тиск, а також інше обладнання – дефібрилятори, тренажери для відпрацювання основних навичок постановки катетера, зупинки кровотечі, інтубації... Узагалі ж центр симуляційного навчання в нашому університеті потужний, один з найкращих в Україні.

– Отримані знання ви успішно застосовуєте на практиці як інструктор громадської організації «Білі берети-Рівне» та молодіжного осередку Всеукраїнської ради

реанімації. На які ще вишколи їздили останнім часом?

– За тиждень до Всеукраїнської олімпіади із симуляційної медицини з міжнародною участю «TernopilSimOlymp-2018» запросили взяти участь у Всеукраїнській тереновій грі «Січ – сила і честь» в легендарному Холодному Яру на Черкащині. У складі кожної команди були двоє медиків-волонтерів і серед них – студенти ТДМУ Ігор Гальчак, Віталій Галендюк, Роман Гук і я.

– Яку допомогу надавали?

– Були забої, розтягнення, биті носи, бо теренова гра – активна, динамічна.

– Коли є можливість відпочити, обираєте...

– ...риболовлю, а, точніше, карпфішинг – змагання зі спортивного лову коропа на спеціальне спорядження за принципом «спіймав-відпустив».

– Тобто відпускаєте рибу в рідну стихію, а не приносите улов додому?

– Саме так. На риболовлю їздимо вдвох з татом і зазвичай не на один день, а на три-чотири, тиждень. Вибираємо водойму, ставимо намет, готуємо корм, приманки, вудлища... Навколо – тиша, спокій, мальовнича природа й ти відчуваєш своє повне єднання з нею.

– Куди найчастіше вирушаєте?

– Гарні місця риболовлі є по всій Україні. На один і той самий ставок їздити нецікаво.

– Який ваш найбільший трофей?

– Короп вагою 24 кілограми.

– Яким ще спортом займаєтесь?

– У вільний час «тягаю залізо» в спортивній залі – гантелі, штангу... Читати теж люблю, особливо фантастику й трилери. Шаную творчість Стівена Кінга. Дуже подобається, як пише письменник з Рівненщини Макс Кідрук – легко, цікаво, захоплює. Вразили, зокрема, його технотрилери «Бот», «Твердиня».

– Студентські роки – прекрасна пора. Ви з цим згодні?

– Цілком. Вдячний адміністрації університету за гарні умови для навчання та можливість отримати глибокі й міцні знання.

Лідія ХМІЛЯР

СТУДЕНТИ ВИКОНУВАЛИ ДЖАЗОВІ КОМПОЗИЦІЇ У СУПРОВОДІ КАМЕРНОГО ОРКЕСТРУ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ

Студенти Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського не лише здобувають медичний фах, а й мають усі можливості для реалізації своїх талантів, ідей, громадської та волонтерської активності.

Нещодавно свої вокальні здібності продемонстрували представники Гани під час вечору джазу в Тернопільській обласній філармонії. Іноземним студентам випала нагода співати у супроводі камерного оркестру філармонії. Ще влітку керівник колективу Христина Павлик звернулася до прес-служби ТДМУ з пропозицією допомогти у втіленні творчого експерименту – залучити африканців до участі в концерті. І вже за

кілька місяців добору репертуару та репетицій усі бажаючі побачили результат.

Звичайно, що студенти не є професійними співаками, хоча кожен з них має певний вокаль-

ний досвід. Наприклад, Хелен Асімах співала в церковному хорі в своєму рідному місті та надалі бере участь у хорі, але вже у християнській спільноті студентів нашого університету. Коббі Кунту-Блансон завжди співає від душі й за першої можливості. Влітку цього року йому випала нагода практикувати своє захоплення в Києві.

Хелен і Коббі впералися з співочою місією на «відмінно». Як зазначила Христина Павлик, завдяки їм вечір джазу вийшов дуже затишним і ви-

шуканим. Соло на скрипці виконала Катерина Петрушенко.

Найприємнішим у цьому експерименті є те, що ТДМУ вкотре довів: вони є великою родиною, де кожен підтримує один одного. З цього приводу керівник камерного оркестру сказала, що вона вдячна за інформаційний супровід заходу й за те, що викладачі та студенти прийшли цього вечора послуhati джаз. Глядацька зала була цілком заповнена.

Ініціативу центру виховної роботи та культурного розвитку, зокрема, заступника керівника центру Олени Покришко, підтримали куратори груп Олена Покотило, Тетяна Бігуняк, Наталія Волотовська, Андрій Довбуш, Зоя Небесна, Ірина Привороцька, Тетяна Ярошенко та інші. Активно до відвідування заходу долучилися викладачі й слухачі підготовчого відділення.

Прес-служба ТДМУ

ВІДКРИЛИ «ОСТАННЮ КРИЇВКУ КРАЮ»

У кабінеті історії України й української культури на кафедрі педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін ТДМУ урочисто відкрили тематичну експозицію «Остання криївка краю». Серед представлених експонатів – зразки зброї повстанців, санітарна сумка, гасова лампа, друкарська машинка, література, чайник з кухликком... Як розповів один з організаторів – доцент Тарас Кадобний, готуючи тематичний куточок, члени науково-краєзнавчої студії «Терполяни» багато спілкувалися з істориками, краєзнавцями, учасниками національно-визвольних змагань, які дожили до наших днів, їхніми родичами. Збирали матеріали з весни і ось – відкриття.

Захід, присвячений 76-й річниці створення УПА, розпочався з виступу чоловічого складу академічного камерного хору обласної філармонії (художній керівник і диригент Святослав Дунець). У виконанні хористів тепло й зворушливо, в унісон почуттям слухачів прозвучали кант «Про Почаївську Божу Матір» та українські народні пісні «Світи, місяченьку», «Чорноморець, матінко».

Присутніх привітали доцент кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін, керівник науково-краєзнавчої студії «Терполяни» Леонід Кравчук і студентка 1 курсу фармацевтичного факультету Олена Снігурська.

Події того часу, героїчна боротьба УПА ще потребують всебічного глибокого вивчення й члени нашої науково-краєзнавчої студії теж долучаються до збереження пам'яті про славні сторінки історії України, – зазначив Леонід Кравчук. Він подякував адміністрації університету за сприяння в організації заходу.

До присутніх звернувся проректор з науково-педагогічної роботи, професор Аркадій Шульгай.

– Радий передати найщиріші слова вітання від ректора нашого університету, професора Михайла Михайловича Корди. Підготовка нового покоління лікарів, які знатимуть історію свого краю й матимуть широкий світогляд, передбачає формування патріотизму, прагнення працювати на благо рідної країни та народу. Тематичний історичний куточок «Остання криївка краю» нагадуватиме про те, що українці завжди боролися за свою свободу, незалежність, були патріотами. Криївки підпільники будували спочатку під час польської, потім радянської й німецької окупації, в радянський період. Тут вони збиралися на наради, друкували листівки, створювали підпільні організації, щоб боротися за незалежність України.

Професор Аркадій Шульгай подякував доцентам Л.В. Крачуку, Т.Б. Кадобному, колективові кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін ТДМУ за виконану велику ро-

Юрій ЮРИК – заступник голови ОДА

боту зі створення тематичної експозиції, що сприятиме національно-патріотичному вихованню молоді.

(Зліва направо): **Леонід БИЦЮРА – заступник міського голови Тернополя, Тарас КАДОБНИЙ – доцент ТДМУ**

У виконанні студентки 1 курсу стоматологічного факультету Анастасії Кордас прозвучала повстанська пісня.

– Ознайомлюючись з експозицією, на емоційному рівні відчуваєш дух тієї героїчної епохи, – зазначив під час виступу заступник голови ОДА Юрій Юрик. Від імені очільника області він подякував організаторам експозиції та наголосив, що ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського дає добрий приклад іншим закладам вищої освіти Тернополя. Юрій Зеновійович також розповів про спільні

заходи облдержадміністрації та обласної ради з вшанування пам'яті героїв УПА на Тернопільщині. Зокрема, про відновлення меморіального комплексу штабу УПА «Волинь-Південь» на Шумщині, облаштування музею національно-визвольної боротьби ОУН-УПА у селі Бишки Козівського району, де 1943-1945 років перебував штаб повстанського руху на чолі з Романом Шухевичем. Ще в цьому районі на хуторі Веснівка 75 років тому відбувся III-й Надзвичайний Великий Збір ОУН. Цьогоріч тут відновили хату, в якій працював Збір, а на подвір'ї встановили пам'ятний знак. Такий знак з'явився і в урочищі Фостяки, а криївку відновили у с. Золота Слобода. Заступник голови ОДА запросив студентів і викладачів відвідати ці пам'ятні місця, пов'язані з історією українських повстанців.

– Зібрані в експозиції речі розповідають про обстановку, в якій жили українські повстанці. Вони боролися за визволення Украї-

ни проти всіх окупаційних режимів, – наголосив під час виступу заступник міського голови Тернополя Леонід Бицюра. – Досвід цієї боротьби нині вивчають у військових академіях світу, адже система працювала настільки налагоджено, що лише за підтримки населення Українська повстанська армія діяла понад десятиліття – із 1942 до 1953-го.

Заступник міського голови також акцентував увагу на важливості патріотичного виховання молоді. Подякувавши організато-

Олена СНИГУРСЬКА – студентка, Леонід КРАВЧУК – доцент ТДМУ

рам заходу, він зазначив, що виховані в національно – патріотичному дусі молоді люди стануть свідомими громадянами, відповідальними за долю держави.

Доцент кафедри акушерства і гінекології, відома письменниця Леся Романчук поділилася спогадами про лицарів любові та надії – українських політв'язнів сталінських концтаборів. Серед них був і батько Лесі Іванівни – член ОУН та її мати – зв'язкова й медсестра УПА.

– Тішить, що завдяки тематичній експозиції студенти можуть «доторкнутися» до нашої історії, уявити себе на місці повстанців, які боролися з ворогом. Цей ворог, якого б кольору не були його прапори, не визнає нашого права жити на своїй землі. Те, що ми тут бачимо, зворушує. Ось санітарна сумка, адже в кожному загоні УПА були медики, які рятували поранених. Серед них була й моя мама. Вона написала кілька книжок, одну з

Леся РОМАНЧУК – доцент ТДМУ, письменниця

них я хочу залишити тут. Гадаю, започаткуємо добру справу й бібліотека кафедри, бібліотека цієї експозиції збагачуватиметься творами, які залишили нам свідки тих подій.

«Лицарі любові і надії» – так Леся Романчук назвала свій роман про українських політв'язнів ГУЛагу.

– Двоє братів моєї мами загинули в криївці, а ті, кого схопили, шкодували, що не загинули, бо на них чекали катування й концтабори. Батьки, їхні друзі небагато розповідали нам, дітям, про пережиті страхиття, бо не хотіли, щоб тягар їх біди лежав на наших плечах. Але покоління дітей політв'язнів перейняло батьківську віру та відданість ук-

раїнській ідеї, щоб передати їх наступним поколінням. Ви стоїте на могутніх долонях ваших дідів, батьків і тому перемога буде за нами, – звернулася Леся Романчук до студентів.

Доцент кафедри медичної фізики Валерій Дідух поділився спогадами про свого друга Володимира Близнюка, воїна УПА з Івано-Франківщини, автора дев'яти книг з історії повстансь-

Аркадій ШУЛЬГАЙ – проректор ТДМУ, професор

кого руху. Син Володимира – Богдан зберігає сорочку, вишиту тризубцями синьо-жовтого кольору. Цю сорочку йому передала матір одного з убитих повстанців.

Валерій Дмитрович прочитав власні вірші «Повстанська криївка», «Стоять безіменні хрести» та «Учасникам визвольних змагань», де, зокрема, були такі рядки:

*Лишали край і прадідів,
й батьків
Ви з боєм, із надією
й любов'ю.
Лишали тут могили без
вінків,
Міста і села, вмиті слізьми,
кров'ю.
На захід йшли, рідню ж везли
на схід..
Несли удаль державності
клейноди...
УПА лишила в наших душах
слід
І протоптала нам шлях до
свободи.*

Власний вірш, присвячений УПА, прочитала й Марта Негода – донька випускника ТДМУ, а студентка 4 курсу медичного факультету Лілія Ісків заспівала пісню «За гору сонце залягало», акомпануючи собі на бандурі.

**Лідія ХМІЛЯР,
Микола ВАСИЛЕЧКО (фото)**

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ Й МЕДИЦИНІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ КОНТЕКСТ

У Тернопільському державному медичному університеті імені І.Горбачевського відбулася Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. Метою заходу було узагальнення нових теоретичних і прикладних результатів наукових досліджень з питань реформування вищої медичної освіти та медицини у порівняльно-історичній ретроспективі. Конференція викликала значний інтерес на міжнародному та загальноукраїнському рівнях, адже організатори отримали загалом 90 тез доповідей українською, англійською, німецькою та польською мовами з різних навчальних закладів, наукових установ та організацій України й за кордоном.

Пленарне засідання відбулося у формі доповідей провідних вчених у режимі online-конференції через Skype-зв'язок. Виступи доповідачів транслювали всім учасникам наживо.

Співорганізаторами конференції разом з кафедрою іноземних мов нашого університету стали відділ порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України, Яський університет імені А.Кузи (Румунія), Берлінський університет імені Гумбольдта (Німеччина), Ризький державний технікум (Латвія), Державна вища технічно-економічна школа імені Б.Маркевича (Польща),

Медичний центр Ліванського американського університету (Ліван).

У конференції взяли участь викладачі та студенти вищих навчальних закладів України, зокрема Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського, Варшавського медичного університету, НАПН, Прикарпатського національного університету імені В.Стефаніка, Івано-Франківського національного медичного університету, Одеського національного медичного університету, Тернопільського національного економічного університету, Буковинського державного медичного університету, Тернопільського національного педагогічного університету, Тернопільського національного технічного університету імені І.Пулюя, НПУ імені М.Драгоманова, Рівненської медичної академії, Чортківського державного медичного коледжу, Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Київського медичного коледжу імені П.Гаврося, Кам'янець-Подільського національного університету імені І.Огієнка, Сумського державного педагогічного університету імені А.Макаренка, Львівського національного університету імені І.Франка, Рівненського базового медичного коледжу та інші.

Під час конференції розглянули низку актуальних питань сучасної вищої медичної освіти, а саме: якість вищої медичної освіти у порівняльно-історичній ретроспективі; стратегії розвитку й трансформаційні процеси освіти

й медицини; педагогічні, філософські й психолінгвістичні проблеми змісту та організації навчального процесу інтеграції вищої медичної освіти України в європейський освітній простір; міжнародний досвід підтримки інклюзивної освіти; освітні та медичні реформи в умовах глобалізації; перспективність закордонного медичного досвіду в Україні; мовна підготовка іноземних громадян у вітчизняних вищих навчальних закладах; міжкультурна комунікація лікаря в умовах інноваційних процесів у глобалізованому світі; актуальні проблеми дистанційного навчання в системі медичної освіти; проблеми та перспективи розвитку вищої (медичної) освіти.

Завідувач кафедри педагогіки Берлінського університету імені Гумбольдта, професор Мальте Брінкманн розкрив у своїй доповіді основні особливості розвитку німецької школи. Зокрема, він акцентував увагу на тому, що підвалинами успіху німецької освіти XIX століття стали: загальнодоступність початкової та середньої школи, належне державне забезпечення, вагома підтримка наукових кадрів, хороша підготовка молодшої зміни. Важливою освітньою ланкою в Німеччині була школа: народна (міська), середня, реальна, гімназія.

Доповідь доктора медицини Ліванського американського університету Крістіана Саліби стосувалася особливостей розвитку творчих здібностей студентів медичних шкіл США. В доповіді автор наголосив, що основними здобутками американської систе-

ми вищої медичної освіти в контексті розвитку творчих здібностей майбутніх лікарів є надання студентам автономії у виборі навчальних предметів участі в програмах і конкурсах на отримання грантів, проведенні науково-дослідницької роботи; застосування методів навчання, що активізують розумові здібності студентів, мотивують до пізнання, творчої діяльності; широкий вибір темпів навчання, цілей, методів, навчального матеріалу, вимог до рівня успішності; застосування технології індивідуалізованого навчання з усіх предметів; використання передових досягнень науки і техніки, заохочення потужних інвестицій в освіту й науку.

Цікавою стала дуальна доповідь професора кафедри педагогіки Берлінського університету імені Гумбольдта Дітріха Беннера та гостпрофесора цього ж університету Надії Федчишин (ТДМУ). Співдоповідачі проаналізували розвиток педагогіки як науки в історичній ретроспективі – від початків її викладання в австрійських, німецьких і швейцарських університетах до рангу науки з академічними правами. Відповідно до практичної мети, на думку доповідачів, педагогіка носила змішаний характер, адже поєднувала нормативні (ідеал особистості на основі етики та вчення про мораль) та емпіричні (вчення про досвід) знання.

Значний інтерес викликала доповідь професора кафедри психології та соціальної роботи ТНЕУ Анатолія Вихруща щодо дидактичної культури сучасного викладача. Вчений порушив

низку питань: відсутність методології оцінки потреб щодо підготовки медичних працівників сфери охорони здоров'я, зниження престижності професії лікаря, недофінансування наукових досліджень, вивчення можливості запровадження тесту загальних компетентностей для вступників на медичні спеціальності (за умови його запровадження для інших спеціальностей), проведення соціологічних опитувань студентів лікарських спеціальностей щодо рівня задоволеності освітою, причин для вибору спеціальності тощо.

Декан філософського факультету Яського університету імені А. І. Кузи професор Ніколай Рамбу розкрив особливості філософії школи гербартианства. Він у своєму аналізі вказав на переваги парадигми Й.-Ф. Гербарта, оскільки у філософській системі вченого педагогіка посідає першочергове місце. Професор Н.Рамбу зазначив, що особистісно спрямована педагогіка Й.-Ф. Гербарта була ефективнішою порівняно з педагогікою Ф. Шляйєрмахера чи Й.-Г. Фіхте. й враховувала науково-соціологічні аспекти.

Проведена конференція дала можливість ознайомитися з напрацюваннями провідних науковців в галузі вищої освіти та поділитися досвідом працівників Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. За підсумками конференції сформували збірник матеріалів.

Інформацію надала кафедра іноземних мов

ОБ'ЄКТИВ

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

ДЛЯ СТУДЕНТСЬКИХ КООРДИНАТОРІВ ПРОЕКТУ SAIUP ЗОРГАНІЗУВАЛИ ТРЕНІНГ

У рамках Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) відбувся дводенний тренінг для студентських координаторів від університетів-учасників, в якому взяла участь представниця Тернопільського державного медичного університету Юлія Загричук.

Реалізацію проекту розпочато ще 2016 року. ТДМУ є єдиним учасником цієї програми серед медичних вишів України. Організаторами тренінгу під час зібрання були презентовані нові напрямки проекту, а також звіт про проведену роботу за ці роки.

Академічна доброчесність означає, що в процесі навчання чи досліджень, студенти, викладачі та науковці керуються передусім засадами чесності, чесною праці та навчання. Плагіат, списування, несанкціоноване використання чужих напрацювань є неприйнятним і жодним чином не толе-

руються в спільноті. Академічна доброчесність стосується не лише якості освіти – вона впливає на те, яких громадян виховує система вищої школи в країні, які цінності закладаються під час на-

зустріч з Інною Совсун, віце-президенткою Київської школи економіки, першою заступницею міністра освіти та науки України у 2014-2016 роках. Завдяки цій зустрічі відбувся обмін думками про суть академічної доброчесності та досвід її впровадження у різних університетах України.

Також студенти мали змогу взяти участь у цікавому інтерактиві від креативних представників «USAID Взаємодія», що був спрямований на пошук дієвих антикорупційних рішень і вирішення реальних життєвих ситуацій щодо корупції.

Загалом зустріч дала поштовх до пошуку нових рішень для впровадження академічної доброчесності серед студентів вишів, особливо першокурсників, та створення команди зацікавлених людей, яким небайдужа ідея дотримання принципів чесності, чесною праці, навчання та майбутнє України.

Прес-служба ТДМУ

Юлія БАСЮК, Маях Аль Джебурі, Олена КУРЕЛЬЧУК – студенти медичного факультету

Ейнджел УОЛСЕР і Мар'яна ЯВОРІВСЬКА – студентки медичного факультету

ДАТА

1 листопада виповнюється 75 років ветеранові ТДМУ Юрію Петровичу КУЗЬМИЧУ.

Вельмишановний Юрію Петровичу!
Сердечно вітаємо Вас з 75-літтям!

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як одного з талановитих випускників першого покоління, науковця, висококваліфікованого клініциста-терапевта, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як матеріально відповідального кафедри, куратора студентських груп, лектора товариства «Знання», члена профкому працівників інституту.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені численними грамотами й подяками ректора, занесенням на Дошку пошани інституту.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Юрію Петровичу, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю і сонячним теплом,
Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після 5 років практичної лікарської роботи, в тому числі старшим лікарем військової частини, викладання в Кременецькому педагогічному інституті та Кременецькому медичному училищі, успішно пройшли майже 32-літній трудовий шлях: спочатку клінічного ординатора, згодом — асистента кафедри пропедевтики внутрішньої медицини, кафедри сестринської освіти, кафедри поліклінічної справи.

Останні 15 років Ви продовжували реалізовувати свій досвід в Інституті біомедичних технологій (колишнє підприємство «Комбустіолог») під керівництвом професора В.В. Бігуняка.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Юрію Петровичу, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю і сонячним теплом,
Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю і сонячним теплом,
Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

ТРАДИЦІЇ

СТУДЕНТИ ТДМУ З ІНДІЇ ВІДСВЯТКУВАЛИ НАВАРАТРИ

Індійська спільнота Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського 18 жовтня відсвяткувала одне з найбільших національних свят Наваратри в спортзалі ННІ медсестринства. Традиційно урочистості розпочалися зі спільної молитви.

Наваратри в перекладі означає «дев'ять ночей». Упродовж їх

відзначають храмові свята, відбуваються молитви, влаштовуються урочисті процесії та ярмарки, під час яких поклоняються дев'яти жіночим формам Бога в індуїзмі — Шакті та Деві. Це свято відзначають навесні й восени світлої половини весня-

ного місяця Чайтра (квітень-травень) та осіннього місяця Ашвінов (вересень-жовтень).

Дата Наваратри непостійна, адже свято починають відзначати першого дня після молодого місяця. Протягом Наваратри шанують три жіночі аспекти — перші три дні присвячені Дурзі, другі — Лакшмі, а останні три дні — Сарасваті. На початковому етапі свята проводять дні очищення та прощення, наступні ж спрямовані на аспекти задоволення та процвітання. Завершує свято шанування аспектів мудрості, духовного зростання та знання.

ТДМУ є багатонаціональною спільнотою, тому адміністрація вишу створює комфортні умови аби українці та представники інших країн мали можливість втілювати свої освітні, духовні, творчі та організаційні потреби. Так і цього разу університет підтримав ініціативу студентів з Індії відсвяткувати Наваратри.

Директори фірми «Doctorplus Educational Consulta» Аміт Пател, «Right Choice» Пуніт Кумар та «WELTEK International» Шахзад Наджам доклали всіх зусиль, щоб це свято стало незабутнім.

Завітали на цю подію заступник директора центру виховної роботи і культурного розвитку, доцент Олена Покришко та викладач кафедри іноземних мов Тетяна Горпініч.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

Відповіді у наступному числі газети

СКАНВОРД

		Бар	Подруга гумору	
Кругла сцена	Ріка в Німеччині	Вовняне вкривало	Наждачний круг	
Хижа риба	Нечиста мова	...-Дабі	Фото №1	Кормова рослина
			... Де Бальзак	Марка авто
			Стінка над карнизом	Лариса ... Квітка
Фото №2	Там повно грошей		Вітмка в деталі	Поет Степан ...
			Напівкоштовний камінь	Партнер цибулі в танці
Село в Борщівському районі	Бойова комаха	Православний священик	Масний продукт	Божок кохання
			... Делон	Дерев'яний плуг
Сходи на судні	Кабан-самець		Скелет голови	Відповідник "еліти"
			Почуття міри	Місто в Криму
			Правила ввічливості	Упаковка
			Відлучення від церкви	Антич. мешканець Криму
			Фото №3	Ліва притока Дніпра
				Колонія коралів
				Рай
Насос	Релігійна чаша	Піднос	Вуглеводень	
Збірник фотографій	Щаслива доля	Гурт корів	Поєднання звуків	
Фото №4	Рослина на плесі ставу			
		Зброя осі	Човен ескімосів	
		Агент 007	Холодна зброя	
"Вуаль" мусульманки	Церква	Рибальська сітка	Глава Венец. Республіки	Сумка гриба
			Негативний іон	
		Фото №5		
		Спортивний човен	...-Ів Кусто	
	Жінка біля квітника	Націон. Академія наук	Відомий іпозооніст	365 днів
				Авто-трансп. підприємство

Про що пише «Медична академія», цікавиться завідувачка кафедри медичної біології, професор Лариса ФЕДОНЮК

Відповіді на кросворд, вміщений у № 18, 2018 р.

Горизонталь. 1. Декада. 4. Трахея. 9. Бар. 10. «Театр». 11. Код. 12. Еркер. 14. Хорда. 16. Орт. 18. Флірт. 19. Олімп. 21. «Сон». 24. Панда. 26. Плато. 27. Кит. 29. Перон. 30. Пас. 31. Рефері. 32. Костер.

Вертикаль. 1. Дублер. 2. Кір. 3. Дугар. 5. Реріх. 6. Хек. 7. Ягдташ. 8. Тапір. 13. Кулон. 15. Рампа. 16. Отс. 17. Тон. 20. Спектр. 22. Опера. 23. Монстр. 25. Ампер. 26. Панно. 28. Тиф. 30. Пат.

Склав Микола ВАСИЛЕЧКО